

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT
PHILIPPE LÉGER
föredraget den 14 december 2004¹

Innehållsförteckning

I — Tillämpliga bestämmelser	I - 1389
A — Brysselkonventionen	I - 1389
B — Teorin om forum non conveniens i engelsk rätt	I - 1392
C — Behandlingen av teorin om forum non conveniens efter Brysselkonventionens ikrafträdande i Förenade kungariket	I - 1394
II — Bakgrund och förfarandet vid den nationella domstolen	I - 1397
III — Tolkningsfrågornas innebörd och räckvidd	I - 1400
IV — Bedömning	I - 1404
A — Territoriellt eller personligt tillämpningsområde för artikel 2 i Brysselkonventionen	I - 1404
1. Jenard-rapporten och den omfattande debatt som den väckte	I - 1405
2. Ordalydelsen i artikel 2 i konventionen	I - 1409
3. Konventionens allmänna systematik	I - 1412
4. Konventionens syften	I - 1419
5. Påstådda hinder för att tillämpa artikel 2 i konventionen på ett rättsligt förhållande som enbart har koppling till en konventionsstat och till en tredje stat	I - 1423
a) Påstådda hinder enligt internationell rätt	I - 1423
b) Påstådda hinder enligt gemenskapsrätten	I - 1425

1 — Originalspråk: franska.

B — Huruvida teorin om <i>forum non conveniens</i> är förenlig med Brysselkonventionen	I - 1431
1. Konventionsförfattarnas vilja	I - 1432
2. Ordalydelsen i artikel 2 första stycket i konventionen	I - 1434
3. Konventionens allmänna systematik	I - 1435
4. Konventionens syften och ändamålsenliga verkan	I - 1440
V — Förslag till avgörande	I - 1444

1. Utgör konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område² hinder för att en domstol i en konventionsstat vid vilken talan väckts mot en person med hemvist i denna stat, och som därför är behörig att pröva en sådan talan på grundval av artikel 2 i ovannämnda konvention, i enlighet med sin nationella rätt skönsmässigt avstår från att utöva denna behörighet med motiveringen att en domstol i en icke fördragslutande stat skulle vara mer lämpad att avgöra tvisten?

(Förenade kungariket) har ställt i förevarande förfarande. Denna fråga är inte helt ny eftersom domstolen redan för ett tiotal år sedan fick en liknande fråga från en nationell domstol i högsta instans, nämligen House of Lords. Domstolen fick dock inte tillfälle att ta ställning till denna fråga eftersom tolkningsfrågan slutligen drogs tillbaka av den hänskjutande domstolen sedan parterna hade reglerat tvisten i godo.³

2. Detta är i sak den fråga som Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division)

3. I likhet med det tidigare målet ger förevarande mål domstolen tillfälle att pröva huruvida den teori som kallas *forum non conveniens* är förenlig med Brysselkonventionen. Enligt denna teori, vilken är välkänd i länder som tillämpar *common law*, har en domstol i en stat rätt att avstå från att utöva den behörighet som den har enligt lag när den anser att en annan stat borde avgöra tvisten.

2 — EGT 1972, L 299, s. 32; svensk utgåva, C 15, 1997, s. 30. I dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands tillträde (EGT L 304, s. 1, och - i ändrad lydelse - s. 77; svensk utgåva, C 15, 1997, s. 14), enligt konventionen av den 25 oktober 1982 om Republiken Greklandens tillträde (EGT L 388, s. 1; svensk utgåva, C 15, 1997, s. 26), enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals tillträde (EGT L 285, s. 1; svensk utgåva, C 15, 1997, s. 43) och enligt konventionen av den 29 november 1996 om Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges tillträde till konventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT 1997, C 15, s. 1) (nedan kallad Brysselkonventionen eller konventionen). En konsoliderad version av konventionen, i dess lydelse enligt de fyra anslutningsfördragen, finns i EGT 1998, C 27, s. 1.

3 — Det gäller mål C-314/92, Ladenimor (beslut om avskrivning av den 21 februari 1994). Då detta mål mycket ofta omnämns under namnet Harrods kommer jag att använda den benämningen.

4. I detta mål, liksom i det föregående, är frågan huruvida teorin om *forum non conveniens* är förenlig med Brysselkonventionen endast aktuell i förhållandena mellan en domstol i en konventionsstat och en domstol i en icke fördragsslutande stat, inte i förhållandena mellan domstolar i olika konventionsstater. Denna fråga leder därför fram till frågan huruvida Brysselkonventionens tillämpningsområde är territoriellt eller personligt. Trots att den aktuella problematiken är en helt annan, kan en jämförelse göras med det pågående förfarandet för yttrande med anledning av den framtida ändrade Luganokonventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område.⁴

länderna, vilken allmänt kallas *anti-suit injunctions*. Denna mekanism ger en nationell domstol möjlighet att förbjuda en part i ett pågående förfarande vid denna domstol att väcka eller fullfölja en talan vid en domstol i en annan stat, när det visat sig att denna part handlar i ond tro med avsikt att hindra det redan anhängiggjorda målet. House of Lords frågade domstolen om en sådan mekanism är förenlig med Brysselkonventionen när mekanismen inträder i förhållandena mellan domstolar i olika konventionsstater. Domstolen svarade nekande i sin dom i målet Turner.⁵

5. Det skall dessutom erinras om att domstolen nyligen har undersökt en annan mekanism som är välkänd i *common law*-

6. Den domen förtjänar att uppmärksammas, trots att syftet med och villkoren för att genomföra mekanismen *anti-suit injunctions* och mekanismen *forum non conveniens* skiljer sig avsevärt åt och trots att målet Turner, i motsats till detta mål, inte tog upp frågan rörande Brysselkonventionens territoriella eller personliga tillämpningsområde. Som generaladvokaten Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer underströk i sitt förslag till avgörande i målet Turner, förutsätter nämligen dessa två mekanismer "en viss bedömning av lämpligheten i att väcka talan vid en viss domstol".⁶

4 — Yttrande 1/03. Luganokonventionen av den 16 september 1988 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område är en så kallad parallell konvention till Brysselkonventionen. Innehållet är nämligen nästan identiskt med Brysselkonventionens. Luganokonventionen är bindande för samtliga medlemsstater i gemenskapen (anslutna till Brysselkonventionen) samt Republiken Island, Konungariket Norge, Schweiziska edsförbundet och Republiken Polen. Det är tal om att revidera denna konvention för att anpassa innehållet till rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, s. 1), som nyligen har ersatt Brysselkonventionen, vilket vi kommer att se längre fram. Den begäran om yttrande som har tillställts domstolen syftar till att utvärdera om gemenskapen är ensam behörig att vad avser förslaget till ändrad konvention eller om behörigheten är delad mellan gemenskapen och medlemsstaterna. Denna fråga ger särskild anledning att undersöka i vilken mån konventionsförslagens territoriella eller personliga tillämpningsområde täcker förordningens. Frågan har visst samband med den som rör Brysselkonventionens territoriella eller personliga tillämpningsområde, eftersom den förordning som har ersatt denna konvention i allt väsentligt innehåller konventionens bestämmelser.

5 — Dom av den 27 april 2004 i mål C-159/02, Turner (REG 2004, s. I-3565).

6 — Se punkt 35.

I — Tillämpliga bestämmelser

domstolsbeslut som kan bli föremål för erkännande och verkställighet i en annan konventionsstat.

A — Brysselkonventionen

7. Brysselkonventionen, som antogs på grundval av artikel 220 i Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen (därefter artikel 220 i EG-fördraget, nu artikel 293 EG),⁷ har enligt ingressen till syfte att "i gemenskapen stärka det rättsliga skyddet för personer som är etablerade där".

10. Bestämmelserna om direkt behörighet är tillämpliga när tvisten på något sätt är integrerad i eller har en viss anknytning till en konventionsstats territorium. Sådan integrering eller anknytning följer i de flesta fall av *svarandens hemvist* och, i vissa fall, av *tvistens föremål* eller *parternas vilja*.

8. I det enda skälet anges "att det för detta ändamål är nödvändigt att fastställa den internationella behörigheten för deras domstolar, att underlätta erkännande och till skapa ett snabbt förfarande för att säkerställa verkställighet av domar, officiella handlingar (*actes authentiques*) och inför domstol ingångna förlikningar".

11. När det gäller *svarandens hemvist* utgör denna en huvudregel för behörighet. I artikel 2 första stycket i Brysselkonventionen anges nämligen att "[o]m inte annat föreskrivs i denna konvention, skall talan mot den som har hemvist i en konventionsstat väckas vid domstol i den staten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap". När svaranden har sin hemvist i en konventionsstat är domstolarna i denna stat i princip behöriga.

9. Brysselkonventionen utgör på så sätt vad som allmänt kallas en dubbelkonvention i och med att den inte bara innehåller bestämmelser om erkännande och verkställighet, utan även bestämmelser om direkt behörighet som är tillämpliga i den ursprungliga konventionsstaten, det vill säga redan från antagandeförfarandet för det

12. I artikel 3 i konventionen anges räckvidden för denna huvudregel. I första stycket anges att "[t]alan mot den som har hemvist i en konventionsstat får väckas vid domstol i en annan konventionsstat endast med stöd av bestämmelserna i avsnitt 2 till 6 i denna avdelning". I enlighet med detta innehåller det andra stycket ett förbud för käranden att mot sådana personer tillämpa så kallade

⁷ — I denna artikel föreskrivs följande: "Medlemsstaterna skall i den utsträckning det är nödvändigt, inleda förhandlingar med varandra i syfte att till förmån för sina medborgare säkerställa ... förenkling av formaliteter för ömsesidigt erkännande och verkställighet av rättsliga avgöranden ..."

exorbitanta behörighetsregler (som är i kraft i konventionsstaterna), det vill säga regler som medför att dessa personer undandras från den principiella behörigheten hos domstolarna i den konventionsstat där de har sin hemvist, såsom föreskrivs i artikel 2 i konventionen.

13. I avsnitten 2–6 i avdelning II i konventionen (som det hänvisas till i artikel 3 första stycket) uppräknas först en rad valfria behörighetsregler, vilka gör det möjligt för käranden att välja att väcka talan vid en domstol i en annan konventionsstat än den där svaranden har sin hemvist.⁸

14. Vidare föreskrivs vissa behörighetsregler som antingen innebär att talan skall väckas vid domstol i en viss konventionsstat, med uteslutande av domstolarna i varje annan konventionsstat (inbegripet domstolarna i

den konventionsstat där svaranden har sin hemvist),⁹ eller gör det möjligt för en domstol i en konventionsstat att döma trots att den normalt inte är behörig att göra detta med hänsyn till de regler som uppställs i konventionen.¹⁰

15. Dessa sistnämnda behörighetsregler (artiklarna 16, 17 och 18 i konventionen) grundas på att det finns en annan anknytningspunkt för tvisten än svarandens hemvist. Denna anknytningspunkt följer antingen av *föremålet för tvisten* (artikel 16 i konventionen) eller av *parternas vilja* (artiklarna 17 och 18 i konventionen).

16. När tvisten inte är integrerad i en konventionsstats territorium på grund av svarandens hemvist, själva föremålet för tvisten eller rent av parternas vilja behåller de exorbitanta behörighetsregler som är i kraft i konventionsstaterna i princip sin giltighet. I artikel 4 första stycket i konventionen föreskrivs nämligen att "[o]m svaranden inte har hemvist i någon konven-

8 — Dessa valfria behörighetsregler skall bland annat tillämpas om talan avser avtal (artikel 5.1: konkurrerande behörighet för domstolen i den ort där den förpliktelse som talan avser skall uppfyllas), om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden (artikel 5.3: konkurrerande behörighet för domstolen i den ort där skadan inträffade), om talan avser konsumenttvister (artikel 14 första stycket: konkurrerande behörighet för domstolarna i den konventionsstat där konsumenten har sin hemvist) och om det finns flera svaranden (artikel 6.1: konkurrerande behörighet för den domstol där någon av svarandena har sin hemvist).

9 — Dessa behörighetsregler skall i synnerhet tillämpas om talan avser sakrätt i fast egendom eller nyttjanderätt till fast egendom (artikel 16.1 a: exklusiv behörighet för domstolarna i den konventionsstat där egendomen är belägen), samt i situationer av uttrycklig avtal om domstols behörighet (artikel 17: endast den domstol eller de domstolar som har utvalts av parterna inom ramen för ett avtal om domstols behörighet, om inte annat följer av de exklusiva behörighetsreglerna i artikel 16).

10 — Enligt artikel 18 i Brysselkonventionen har domstolen i en konventionsstat vid vilken svaranden går i svaromål behörighet, trots att denne inte har sin hemvist i denna stat, utom om svaranden gick i svaromål endast för att bestrida domstolens behörighet eller om en annan domstol har exklusiv behörighet enligt artikel 16 i denna konvention. Man talar då om tyst prorogation om behörighet.

tionsstat bestäms domstolarnas behörighet i varje konventionsstat i enlighet med den statens lag, om inte annat följer av bestämmelserna i artikel 16”.¹¹

17. I förlängningen av samtliga dessa bestämmelser om fördelning av behörighet föreskrivs det i Brysselkonventionen vissa processrättsliga mekanismer för att styra genomförandet av behörighetsreglerna. Dessa mekanismer om *litispens* och mål som har samband med varandra är avsedda att förhindra att domstolar i olika konventionsstater meddelar motstridiga domar.

18. I artikel 21 i konventionen, som behandlar *litispens*, föreskrivs således följande: ”Om talan väcks vid domstolar i olika konventionsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, ... [är] varje domstol utom den vid vilken talan först väckts [skyldig att] ... låta handläggningen av målet vila till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väckts är behörig”, och sedan, om så är fallet, avvisa talan till förmån för den sistnämnda domstolen.

19. Vad gäller mål som har samband med varandra anges i artikel 22 i konventionen att om käromål som har samband med varandra är väckta vid domstolar i olika konventions-

stater och målen prövas i första instans, får varje domstol utom den vid vilken talan först väckts antingen låta handläggningen av målet vila, eller avvisa talan på begäran av en av parterna, om dess lag tillåter förening av mål som har samband med varandra och den domstol vid vilken talan först väckts är behörig att pröva båda käromålen. Enligt artikel 22 tredje stycket i konventionen är denna mekanism förbehållen ”käromål (som) är så förenade att en gemensam handläggning och dom är påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas som en följd av att käromålen prövas i olika rättegångar”.

20. I linje med samtliga dessa bestämmelser om fördelning av behörighet och genomförande av behörighet har det i Brysselkonventionens avdelning III införts ett förenklat förfarande för erkännande och verkställighet av rättsliga avgöranden. Denna mekanism är tillämplig på avgöranden som har meddelats av domstolar i en konventionsstat inom ramen för deras erkännande och verkställighet i en annan konventionsstat.

21. Efter gemenskapsregleringen av området för rättsligt samarbete och inrikes frågor genom Amsterdamfördraget antog rådet förordning nr 44/2001 på grundval av artikel 61 c EG och artikel 67.1 EG. I denna förordning, som skulle ersätta Brysselkonventionen, återges konventionens bestämmelser i allt väsentligt, med vissa ändringar.

11 — Trots att förordning nr 44/2001 inte är tillämplig på tvisten vid den nationella domstolen vill jag påpeka att det i artikel 4 i denna förordning finns ett extra förbehåll för de exorbitanta behörighetsregler som avser parternas vilja.

22. Den ovannämnda förordningen är tillämplig i alla medlemsstater utom i Danmark¹² för ärenden som har anhängiggjorts från och med konventionens ikraftträdande, det vill säga den 1 mars 2002. I tvisten vid den nationella domstolen inleddes förfarandet före den 1 mars 2002, vilket innebär att Brysselkonventionen kan tillämpas på den, men inte förordning nr 44/2001.

B — *Teorin om forum non conveniens i engelsk rätt*

23. Teorin om *forum non conveniens* kom först till uttryck i skotsk rätt, det vill säga i ett i huvudsak civilrättsligt inspirerat system. Den uppträdde i sin mest fulländade form först i slutet av 1800-talet och infördes sedan i olika former i andra länder, främst i *common law*-länderna, i synnerhet i England, Irland och Förenta staterna.

12 — Denna särskilda situation följer av protokollet om Konungariket Danmarks ställning, vilket är bifogat till EU- och EGFördragen. Härav följer att förordning nr 44/2001 inte är tillämplig i Danmark, men att Brysselkonventionen fortfarande skall tillämpas mellan denna medlemsstat och de medlemsstater som är bundna av förordningen. En jämförbar situation har förbehållits Förenade kungariket och Irland genom ett protokoll angående dessa båda länder som också är bifogat till EU- och EGFördragen. I enlighet med artikel 3.1 i detta protokoll har dock Förenade kungariket och Irland anmält sin önskan att delta i antagandet och tillämpningen av förordning nr 44/2001, vilket innebär att förordningen är tillämplig på dessa länder.

24. I engelsk rätt har teorin om *forum non conveniens* präglats av en varaktig och betydande utveckling.

25. För närvarande tillämpas den enligt de villkor som klargjordes av House of Lords år 1986 i domen i målet *Spiliada Maritime Corporation mot Cansulex Ltd.*¹³

26. Denna domstol fastställde principen enligt vilken "målet endast kan förklaras vilande på grundval av *forum non conveniens* om domstolen är övertygad om att det finns en annan lika behörig domstol som är det lämpliga forumet för tvisten, det vill säga vid vilken tvisten korrekt kan avgöras med hänsyn till samtliga parterets intressen och till rättskipningens syfte".¹⁴ I motsats till vad uttrycket *forum non conveniens* skulle kunna tyda på är det för den domstol där talan väckts inte enbart en fråga om vad som är lämpligt av praktiska eller personliga skäl, bland annat beroende på domstolens överbelastning, utan om forumets objektiva lämplighet för den ifrågavarande tvisten.¹⁵

13 — Nedan kallat målet *Spiliada* 1987, AC 460. De principer som fastställs i denna dom förefaller motsvara dem som tillämpas i Jamaica. Se, för ett motsvarande synsätt, N.B. Jacksons yttrande. N.B. Jackson är första svarande i tvisten vid den nationella domstolen (punkt 25).

14 — Se s. 476 i domen i det ovannämnda målet *Spiliada*.

15 — *Ibidem*, s. 474. I detta avseende kan den mekanism för *forum non conveniens* som är tillämplig på en talan som riktas mot en svarande i England (vilket i engelsk rätt innebär att en så kallad ordinar behörighetsregel tillämpas) liknas vid den som tillämpas vid *forum conveniens*. Enligt denna sistnämnda mekanism kan den engelska domstolen vägra att tillåta att stämningensökan delges i utlandet, när en talan riktas mot en svarande som inte befinner sig i England (vilket i engelsk rätt innebär att en så kallad extraordinär behörighetsregel tillämpas), när den utländska domstolen utgör *forum conveniens*, så att förfarandet i fråga inte kan fullföljas i England. Se, i detta sammanhang, s. 480–482.

27. Enligt domen i det ovannämnda målet *Spiliada* delas de åtgärder som den engelska domstolen skall vidta upp på följande sätt:

28. Först skall den avgöra om en utländsk domstol "klart och tydligt är mest lämpad".¹⁶ Denna uppgift ger anledning att fastställa "tvistens normala forum", det vill säga "det som tvisten har de närmaste kontakterna med".¹⁷ De anknytningsfaktorer som skall beaktas omfattar inte bara faktorer av praktisk eller ekonomisk art (som tillgång på vittnen),¹⁸ utan även sådana faktorer som den lag som är tillämplig i det aktuella fallet och parternas vistelseort eller sätet för deras verksamhet.¹⁹

29. För det andra skall den domstol där talan väckts, när den har funnit att en utländsk domstol "klart och tydligt är mest lämpad", kontrollera att käranden kan garanteras "rättvisa" vid denna domstol,²⁰ det vill säga "effektiv rättvisa".²¹ Detta villkor skall tolkas restriktivt. I allmänhet kan vilandeförklaring således inte vägras enbart på grund av att käranden skulle fråntas en fördel enligt engelsk rätt, såsom en hög skadeståndsnivå,

ett effektivt system för bevisupptagning, en längre preskriptionstid än i det land där den utländska domstolen i fråga är belägen.²² "Att låta käranden dra fördel av en process i England till nackdel för svaranden skulle stå i strid med det objektiva tillvägagångssätt" som *forum non conveniens* utgör, enligt House of Lords.²³ Under vissa mycket speciella omständigheter har det dock tagits hänsyn till lagstadgade eller praktiska begränsningar vad gäller möjligheten att anlita ett ombud vid den utländska domstolen och till att det är omöjligt att få rättshjälp för att fullfölja förfarandet vid denna domstol när ett sådant bistånd är tillgängligt i England och när det är uppenbart att käranden utan detta bistånd kommer att återkalla sin talan.²⁴

30. I engelsk rätt gör inte den domstol där talan väckts någon sådan undersökning automatiskt, utan enbart på begäran av någon av parterna.²⁵ Det ankommer på den svarande som åberopar *forum non conveniens*, för att motsätta sig att förfarandet fullföljs vid den behöriga domstolen i fråga, att visa att det finns en utländsk domstol som är lika behörig och klart och

16 — Se s. 477 (c) i domen i det ovannämnda målet *Spiliada*.

17 — *Ibidem*, s. 477 och s. 478 (d).

18 — Det skall påpekas att det i common law-länderna läggs särskild vikt vid hörandet av vittnen vid det muntliga förfarandet. Bland vittnena ingår bland annat experter.

19 — Se s. 478 (d) i domen i det ovannämnda målet *Spiliada*.

20 — *Ibidem*, s. 482.

21 — Detta uttryck användes av House of Lords i en dom som meddelades efter domen i målet *Spiliada*, nämligen domen i målet *Lubbe mot Cape plc* (2000, 1 WLR, 1545, HL) (nedan kallat målet *Lubbe*).

22 — *Ibidem*.

23 — Se s. 482 i domen i det ovannämnda målet *Spiliada*.

24 — Se, för ett motsvarande synsätt, House of Lords rättspraxis som omnämns av A. Nuyts i *L'exception de forum non conveniens* (étude de droit international privé comparé), tes ULB, 2001–2002, vol. II, punkt 218. Se, närmare bestämt, dom i målet *Cornelly mot RTZ Corporation plc* (1998, AC 854, s. 873 och s. 874) och i det ovannämnda målet *Lubbe*.

25 — Se det ovannämnda verket av A. Nuyts, punkt 202.

tydligt mer lämpad.²⁶ När detta första villkor är uppfyllt ankommer det på den kärende som motsätter sig den processuella invändningen i fråga att bevisa att han inte kommer att kunna få rättvisa vid den utländska domstolen i fråga, det vill säga att det andra villkoret för att den ovannämnda invändningen skall godtas inte är uppfyllt.

31. Dessa villkor för tillämpning av teorin om *forum non conveniens* undersöks sköns- mässigt av den domstol där talan väckts, i den mening att denna förfogar över ett stort utrymme att göra en skönsmässig bedömning i frågan.

32. För närvarande tillämpas denna teori i engelsk rätt genom en vilandeförklaring, det vill säga genom ett tillfälligt uppskov, som kan vara på obestämd tid, med handläggning av målet, utan att domstolen förklarar sig avstå från fortsatt handläggning. Härav följer att förfarandet kan återupptas vid den engelska domstolen om det till exempel skulle visa sig att den utländska domstolen när allt kommer omkring inte är behörig att avgöra tvisten, eller om käreanden inte skulle erhålla effektiv rättvisa vid denna domstol. Det är den kärende som avser att återuppta förfarandet som skall lägga fram bevis för de omständigheter som krävs för detta.

33. Beslutet om vilandeförklaring i fråga kan av tradition inte åtföljas av en överföring eller ett hänskjutande av målet till den

utländska domstolen. Detta tillvägagångssätt skulle nämligen betyda att den utländska domstolen skulle vara skyldig att erkänna sig behörig och att utöva sin eventuella behörighet. Det är allmänt erkänt att domstolarna i en stat endast kan avgöra sin egen behörighet, och inte den behörighet som domstolarna i en annan stat har. Det åligger följaktligen den kärende som avser att vidhålla sina yrkanden att vidta alla åtgärder som krävs för att väcka en ny talan vid den utländska domstolen.

34. Ett beslut av en domstol i första instans, som skönsmässigt bedömer invändningen om *forum non conveniens*, kan i princip endast ändras i det avseendet av en appellationsdomstol, om denna sistnämnda domstol, inom ramen för en prövning av de skäl som domstolen i första instans har uppgett, anser att denna uppenbart missbrukat sitt stora utrymme för skönsmässig bedömning.²⁷

C — *Behandlingen av teorin om forum non conveniens efter Brysselkonventionens ikraftträdande i Förenade kungariket*

35. Brysselkonventionen, i dess lydelse enligt 1978 års anslutningskonvention, trädde i kraft i Förenade kungariket den 1 januari 1987.

26 — Sedan de civilprocessrättsliga reglerna reformerades år 1998 skall en invändning om *forum non conveniens* enligt engelsk rätt göras inledningsvis, det vill säga före svaromålet i sakfrågan, och inte när som helst under förfarandet. Se, i det sammanhanget, ovannämnda verk av A. Nuyts, punkt 204.

27 — Se det ovannämnda verket av A. Nuyts, punkt 208.

36. Mot denna bakgrund antogs Civil Jurisdiction and Judgements Act 1982 (1982 års lag om behörighet och domar på privaträttens område). I artikel 49 i denna föreskrivs att "ingen bestämmelse i denna lag utgör hinder för att en brittisk domstol, i ett mål som anhängiggjorts vid den, skjuter upp handläggningen av målet, vilandeförklarar målet ... av skäl som grundas på doktrinen om *forum non conveniens* ... när dessa åtgärder inte är oförenliga med 1968 års konvention".

non conveniens har möjlighet att avstå från att utöva den behörighet som de har enligt artikel 2 i konventionen (på grund av att svaranden hade sin hemvist i Förenade kungariket) när det finns en mer lämpad domstol i en icke fördragslutande stat och när inte domstolarnas behörighet i någon annan konventionsstat än Förenade kungariket på något sätt är inblandad. De argument som Court of Appeal grundade sitt avgörande på kan sammanfattas på följande sätt.

37. Denna hänvisning till att teorin om *forum non conveniens* eventuellt skulle kunna vara oförenlig med Brysselkonventionen har gett upphov till mycket olikartade bedömningar av engelska domstolar, i synnerhet när det gäller tillämpning av denna doktrin på förhållandena mellan en konventionsstat och ett tredje land.

39. För det första följer det av artikel 220 i EEG-fördraget, på grundval av vilken Brysselkonventionen antagits, att de behörighetsregler som återfinns där endast är avsedda att tillämpas på förhållanden mellan konventionsstaterna.³⁰

38. I motsats till High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division²⁸, medgav Court of Appeal i domen i målet Harrods (Buenos Aires) Ltd²⁹ att de engelska domstolarna i enlighet med teorin om *forum*

40. Dessutom ansåg Court of Appeal att, för det fall artikel 2 i konventionen är tvingande i förhållandena mellan en konventionsstat och en icke fördragslutande stat, kan en engelsk domstol — som är behörig på grundval av denna artikel — inte vilandeförklara målet på grund av att det finns ett avtal om domstols behörighet eller att det föreligger en situation med *litispensens* eller mål som har samband med varandra, om den alternativa domstolen inte är belägen i en konventionsstat. Artiklarna 17, 21 och 22 i Brysselkonventionen, där det föreskrivs mekanismer för fördelning av behörighet på grundval av sådana skäl, skall nämligen endast tillämpas på förhållandena mellan

28 — Se, för ett motsvarande synsätt, domarna i målen Berisford plc mot New Hampshire Insurance Co. (1990, 2 QB 631) och Arkwright Mutual Insurance Co. mot Bryanston Insurance Co. Ltd (1990, 2 QB 649). I dessa domar fastslog High Court att genomförandet av mekanismen *forum non conveniens* strider mot den tvingande karaktären hos artikel 2 i Brysselkonventionen och inverkar menligt på den enhetliga tillämpningen av behörighetsreglerna i konventionsstaterna.

29 — Nedan kallat Harrods (1992, Ch. 72, CA). Denna dom meddelades inom ramen för en tvist mellan ett engelskt bolag som var etablerat i England, men som bedrivit all sin verksamhet i Argentina, där dess beslutsfattande och administrativa organ (bolaget Harrods Buenos Aires) samt dess huvuddelägare (det schweiziska bolaget Intercomfinanz) var belägna, och dess minoritetsdelägare (det schweiziska bolaget Ladenimor) avseende en meningsskiljaktighet om förvaltningen av ovan nämnda engelska bolag.

30 — Ibidem, s. 96 och s. 103.

domstolar i olika konventionsstater. Enligt Court of Appeal strider sådana resultat mot konventionsförfattarnas avsikt. Härav följer att artikel 2 i Brysselkonventionen inte kan ha en tvingande karaktär när den enda behörighetskonflikten i fråga rör domstolarna i en enda konventionsstat och i en tredje stat.³¹

41. Tillämpningen av teorin om *forum non conveniens* på förhållandena mellan en engelsk domstol och en domstol i en icke fördragsslutande stat strider slutligen inte mot det mål om fri rörlighet för domar i Europa som eftersträvas i konventionen, eftersom den engelska domstolen i fråga, om den avstår från att utöva sin behörighet, inte meddelar någon dom i sak som skall erkännas och verkställas i andra konventionsstater.³²

42. Court of Appeal drog härav slutsatsen att Brysselkonventionen inte utgör hinder för att en engelsk domstol vilandeförklarar ett mål i enlighet med teorin om *forum non conveniens* "när den enda alternativa domstolen är belägen i en icke fördragsslutande stat".³³

31 — Ibidem, s. 97 och s. 98.

32 — Ibidem, s. 97.

33 — Ibidem, s. 103 (d).

43. När denna dom överklagades beslutade House of Lords att rådfråga domstolen.³⁴ Som jag redan har nämnt återkallades dessa tolkningsfrågor efter en uppgörelse i godo mellan parterna i tvisten.

44. Några år senare framhöll House of Lords i domen i det ovannämnda målet Lubbe³⁵ att "svaret på denna fråga ... inte [är] klart", men föredrog att inte vända sig till domstolen på nytt, eftersom teorin om *forum non conveniens* under alla omständigheter, oavsett vilket svar som skulle ges, inte skulle till-

34 — Tolkningsfrågorna var formulerade på följande sätt:

- "1) Reglerar 1968 års konvention behörigheten för domstolarna i en konventionsstat när det inte föreligger någon behörighetskonflikt med domstolarna i en annan konventionsstat?
- 2) a) Utgör 1968 års konvention hinder för att en domstol i en konventionsstat, när dess behörighet grundas på artikel 2 i denna konvention, utövar det utrymme för skönsmässig bedömning som den har enligt den nationella lagen och avstår från att pröva en talan som riktas mot en person med hemvist i denna konventionsstat, till förmån för domstolar belägna i en tredje stat, om den behörighet som domstolarna i de andra konventionsstaterna har enligt denna konvention inte är ifrågasatt?
- b) Om svaret på frågan är jakande, utgör konventionen då alltid hinder för detta eller endast i vissa fall och, om så är fallet, i vilka fall?
- 3) a) Om svaret på fråga 2 är jakande, kan då en domstol i en konventionsstat enligt 1968 års konvention ändå utöva det utrymme för skönsmässig bedömning som den har enligt den nationella lagen och avstå från att pröva en talan som riktas mot en medsvarende som inte har hemvist i en konventionsstat, till förmån för en tredje stat?
- b) Blir svaret på fråga 3 annorlunda om den omständigheten att domstolen väljer att inte pröva talan som riktas mot en av medsvarendena medför att talan avvisas i den del som är riktad mot den andra medsvarenden, som har hemvist i den berörda konventionsstaten?"

35 — Se fotnot 21.

lämpas i det fallet eftersom det alternativa forumet inte var tillgängligt för kärandena.³⁶

45. En del har i denna mindre viktiga anmärkning av House of Lords sett ett uttryck för allvarligt tvivel på det välgrundade i den rättspraxis som Court of Appeal antagit i målet Harrods.³⁷

II — Bakgrund och förfarandet vid den nationella domstolen

46. Den 10 oktober 1997 drabbades Andrew Owusu, en brittisk medborgare med hemvist i England, av en allvarlig olycka när han var på semester i Jamaica. När han dök i havet på ett ställe där vattnet nådde honom till midjan slog han i en sandbank under vattenytan och drabbades av ett benbrott på femte halskotan vilket gjorde honom tetraplegisk.

47. Efter olyckan väckte Andrew Owusu skadeståndstalan i England mot N.B. Jackson, även han med hemvist i denna medlemsstat.³⁸ N.B. Jackson hade till Andrew Owusu hyrt ut den villa där denne vistades i

Jamaica och i närheten av vilken han skadades. Till stöd för sin talan har Andrew Owusu hävdad att det i hyresavtalet, där det angavs att han skulle ha tillgång till en privat strand, förutsattes att denna strand var någorlunda säker och befriad från dolda faror.

48. Den första svaranden återopade i sitt svaromål teorin om *forum non conveniens* och yrkade följaktligen att målet skulle vilandeförklaras. Förutom den omständigheten att tvisten hade starkare koppling till Jamaica än till England, gjorde denne gällande dels att hans försäkringsbrev, som gällde tillhandahållande av logi på Jamaica, inte täckte skadestånd som fastställdes av en annan domstol än en jamaikansk sådan, dels att frågorna om principen om ansvar och betalning av skadestånd skulle regleras ungefär på samma sätt i Jamaica och i England.

49. Andrew Owusu har även sökt ställa flera jamaikanska företag till ansvar vid de engelska domstolarna. Det rör bland annat Mamme Bay Club Ltd (som äger och utnyttjar stranden Mamme Bay som Andrew Owusu hade tillträde till),³⁹ The Enchanted Garden Resorts & Spa Ltd (som driver en semesteranläggning nära den ifrågakvarande stranden, som gästerna också

36 — Se punkt 28 i mitt förslag till avgörande.

37 — Se, bland annat, det ovannämnda verket av A. Nuyts, punkt 181, och R. Fentiman, "Outsting Jurisdiction in the European Judicial Area", *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, 2000, s. 109, samt "Stays and the European Conventions: End-Game?", *CLJ* 10, 2001, s. 11.

38 — Nedan kallad den första svaranden.

39 — Nedan kallad den tredje svaranden.

hade tillträde till)⁴⁰ och Town & Country Resorts Ltd (som driver ett stort hotell i anslutning till den aktuella stranden och har tillstånd att använda stranden mot att de ansvarar för skötsel, underhåll och tillsyn av densamma).⁴¹

50. Alla dessa jamaikanska företag har ställts till svars på grundval av utomobligatoriskt skadeståndsansvar. De har anklagats för att inte ha vidtagit nödvändiga åtgärder för att varna de badande om de faror som var förbundna med sandbankar under vattenytan, trots att sådana åtgärder var särskilt angelägna eftersom en brittisk semesterfirare råkade ut för en lika allvarlig olycka två år tidigare under liknande omständigheter. Denna olycka gav för övrigt upphov till en skadeståndstalan i jamaikansk domstol (samtliga svarande hade sin hemvist i denna stat).

51. Andrew Owusu begärde, i enlighet med gällande civilprocessrättsliga regler i England, tillstånd att delge de jamaikanska företagen i fråga stämningsansökan vid engelsk domstol. Han fick tillstånd till detta av en engelsk domare (Deputy District Judge Beevers). Stämningsansökan verkar dock bara ha delgetts tre av dessa företag (nämligen den tredje, den fjärde och den sjätte svaranden).

52. Dessa tre bestred att den engelska domstol där talan väckts var behörig. Ett par av dessa begärde även att denna domstol skulle välja att inte pröva målet så att tvisten kunde tas upp i utlandet. De anser att endast jamaikanska domstolar är behöriga med hänsyn till de olika omständigheter som knyter tvisten till Jamaica.

53. Genom beslut av den 16 oktober 2001 underkände Judge Bentley QC (i egenskap av Deputy High Court Judge i Sheffield) samtliga grunder som åberopats av de svarande.

54. I fråga om *forum non conveniens*, som den första svaranden åberopat, ansåg Judge Bentley QC att domstolens dom av den 13 juli 2000 i målet Group Josi⁴² utgör hinder mot en vilandeförklaring enbart av det skälet att den domstol där talan väckts inte var lämplig att pröva målet. I denna dom konstaterade domstolen nämligen att frågan huruvida Brysselkonventionens bestämmelser om behörig domstol är tillämpliga på en tvist i princip beror på om svaranden har sitt säte eller sin hemvist i en konventionsstat.⁴³ Enligt domstolen i första instans strider

40 — Nedan kallad den fjärde svaranden.

41 — Nedan kallad den sjätte svaranden.

42 — Mål C-412/98 (REG 2000, s. I-5925).

43 — I det sammanhanget hänvisade Bentley QC särskilt till punkterna 59–61 i domen i det ovannämnda målet Group Josi.

domstolens tolkning av Brysselkonventionen mot den som Court of Appeal gjorde några år tidigare i målet Harrods.⁴⁴ Då Judge Bentley QC saknade behörighet att ställa en tolkningsfråga till domstolen för att få klarhet i denna fråga⁴⁵ bedömde han att han mot bakgrund av domen i det ovan nämnda målet Group Josi inte kunde vilandeförklara målet i den del som avsåg den första svaranden (N.B. Jackson), eftersom denne har sin hemvist i en konventionsstat.

dessa omständigheter ansåg domstolen i första instans att tvisten skulle avgöras i England.

57. Detta beslut av domstolen i första instans överklagades till Court of Appeal av den första, den tredje, den fjärde och den sjätte svaranden.

55. Beträffande de grunder som de andra svarandena (den tredje, den fjärde och den sjätte svaranden) åberopat i sina svaromål, underkände domstolen i första instans även dessa, trots att behörighetsreglerna i Brysselkonventionen inte var tillämpliga på dessa svarande i den aktuella tvisten och Jamaica uppenbarligen var en lämpligare plats än England för att pröva talan.

58. Dessa svarande hävdade att Brysselkonventionen inte är tillämplig i den omtvistade situationen, vilket innebär att denna konvention i det aktuella fallet inte kan utgöra hinder för att genomföra teorin om *forum non conveniens*. Till stöd för denna uppfattning anförde svarandena olika argument som i allt väsentligt upprepar de som Court of Appeal anförde i domen i det ovan nämnda målet Harrods.

56. Judge Bentley QC ansåg att eftersom målet inte kunde vilandeförklaras i den del det gäller den första svaranden, borde detsamma gälla för övriga svarande. Annars skulle det finnas en risk för att samma faktiska omständigheter kom att prövas av två olika domstolar i två stater (Förenade kungariket och Jamaica) med utgångspunkt i identisk eller snarlik bevisning och att de skulle komma fram till olika resultat. Under

59. De hävdade att det system för fördelning av domstolars behörighet som införts genom Brysselkonventionen endast är tvingande i förhållanden mellan konventionsstater; inte i förhållanden mellan en konventionsstat och en tredje stat när det inte uppkommer någon fråga om kompetensfördelning med en annan konventionsstat.

60. De underströk även att om artikel 2 i konventionen likväl är tvingande — även i förhållandena mellan en konventionsstat och en icke fördragsslutande stat — skulle den

44 — Se punkterna 35–39 i mitt förslag till avgörande.

45 — Det är vad som faktiskt följer av artikel 2 i protokollet av den 3 juni 1971 om domstolens tolkning av konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttsens område.

engelska domstolen vara skyldig att erkänna sig behörig att pröva en talan som väckts mot en person med hemvist i England, trots att ett identiskt eller snarlikt mål redan var anhängiggjort vid en domstol i en icke fördragsslutande stat eller trots att ett avtal om domstols behörighet hade ingåtts till förmån för denna domstol. Detta skulle leda till ett resultat som strider mot konventionens syfte.

stämmer med den i tvisten vid den nationella domstolen), trots att sådana avvikelser inte är uttryckligen föreskrivna i konventionen. Detta skulle kunna ske när en tvist som anhängiggjorts vid en domstol i en konventionsstat redan har anhängiggjorts vid en domstol i en icke fördragsslutande stat, när den aktuella tvisten rör sakrätt till fast egendom i en tredje stat eller när parterna har avtalat om att anhängiggöra sina tvister vid en domstol i en sådan stat.

61. Andrew Owusu hävdade för sin del att Brysselkonventionen inte enbart rör behörighetskonflikter mellan domstolar i flera konventionsstater. Om tillämpningen av konventionen begränsades till sådana tvister skulle detta drabba huvudsyftet med artikel 2 i konventionen, nämligen att garantera rättssäkerheten genom att den behöriga domstolen är förutsägbar.

III — Tolkningsfrågornas innebörd och räckvidd

64. Court of Appeal beslutade med hänsyn till parternas argument att förklara målet vilande och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

62. Andrew Owusu gjorde dessutom, på grundval av domen i det ovannämnda målet Group Josi, gällande att den huvudregel för behörighet som anges i artikel 2 i konventionen är av tvingande karaktär och att man endast kan avvika från den i situationer som uttryckligen åsyftas i konventionen, vilket inte är fallet med den omtvistade situationen.

63. Andrew Owusu ansåg dock att vissa avvikelser från artikel 2 skulle kunna medges i särskilda situationer (som inte överens-

"1) Utgör 1968 års Brysselkonvention om domstols behörighet och om verkställighet av domar hinder för att en domstol i en konventionsstat tillämpar bestämmelser i den nationella rätten som ger domstolen rätt att välja att inte pröva en talan väckt av en person bosatt i konventionsstaten till förmån för domstolar belägna i en icke fördrag-

sslutande stat när klaganden hävdar att behörighetsfrågan regleras i artikel 2

a) om domstolar i andra konventionsstater än den aktuella saknar behörighet,

b) om talan saknar annan koppling till andra konventionsstater än den aktuella?

2) Om svaret på fråga 1a eller 1b är jakande, utgör Brysselkonventionen alltid hinder för detta eller endast under vissa omständigheter, och i så fall vilka?"

65. Enligt Court of Appeal följer inget exakt svar på dessa frågor av domstolens rättspraxis, inklusive domen i det ovannämnda målet Group Josi. Mot denna bakgrund har Court of Appeal uppgett att den flera gånger haft anledning att undersöka sådana frågor och bekräfta den rättspraxis som följer av domen i målet Harrods, både med anledning av Brysselkonventionen och Luganokonventionen.⁴⁶

66. Den hänskjutande domstolen har dessutom uppmärksammat domstolen på att, för

det fall den sistnämnda domstolen skulle godkänna kärandens tolkning av artikel 2 i konventionen, och den själv (den hänskjutande domstolen) skulle anse att tvisten mellan käranden och den första svaranden är verklig (och inte bara inbillad), skulle frågan om de andra svarandenas anslutning till det engelska målet kunna komma att vålla särskilda svårigheter.

67. I händelse av anslutning skulle nämligen den i England avkunnade domen som avgjorde tvisten i sak och som skall verkställas i Jamaica kunna kollidera med vissa jamaikanska bestämmelser om erkännande och verkställighet av utländska domar. Utan anslutning skulle den engelska domstolen och den jamaikanska domstolen emellertid kunna komma att meddela motstridiga avgöranden trots att de prövat samma tvist med utgångspunkt i samma eller snarlik bevisning.⁴⁷

68. Denna utveckling vad gäller den tredje, den fjärde och den sjätte svarandens situation har den hänskjutande domstolen nämnt enbart som bakgrundsfakta för att uppmärksamma domstolen på konsekvensen, för lösningen av hela tvisten, av den tolkning som denna skulle kunna göra av artikel 2 i Brysselkonventionen enbart med avseende på den första svarandens situation.

46 — Se punkt 47 i beslutet om hänskjutande.

47 — Se punkterna 33–35 i beslutet om hänskjutande.

Det är nämligen ostridigt att den del av tvisten som rör den tredje, den fjärde och den sjätte svaranden inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 2 i Brysselkonventionen, eftersom dessa har sin hemvist i en icke fördragsslutande stat.

undersöka huruvida tillämpningen av artikel 2 i Brysselkonventionen kan uteslutas i detta fall, bland annat genom en eventuell "reflexverkan" av bestämmelserna om exklusiv behörighet i artikel 16, när de anknytningspunkter som anges i denna artikel är belägna i en icke fördragsslutande stat.

69. För att ytterligare precisera tolkningsfrågornas räckvidd vill jag i likhet med kommissionen⁴⁸ understryka att tvisten vid den nationella domstolen varken omfattas av en litispendenssituation, har samband med ett mål som redan har anhängiggjorts i en tredje stat innan det anhängiggjordes i en konventionsstat eller omfattas av ett avtal om domstols behörighet till förmån för domstolarna i en tredje stat. Det är därför inte nödvändigt att, som svarandena i tvisten vid den nationella domstolen (i likhet med Court of Appeal i domen i målet Harrods) har förordat, undersöka huruvida en tillämpning av artikel 2 i Brysselkonventionen kan uteslutas i dessa fall.

71. Liksom Andrew Owusu, kommissionen och Förenade kungarikets regering (som alla har uttalat sig muntligt om dessa olika fall) anser jag att domstolens svar skall begränsas till det som är absolut nödvändigt för lösningen av tvisten vid den nationella domstolen.

72. Jag föreslår därför dels att den första tolkningsfrågan skall omformuleras, samtidigt som de olika delarna av den problematik som skall undersökas tydliggörs, dels att domstolen skall förklara att den andra tolkningsfrågan inte kan upptas till sakprövning.

70. Om tvisten vid den nationella domstolen verkligen har en koppling till en tredje stat är det dessutom, som Andrew Owusu understrukit,⁴⁹ ostridigt att denna koppling är av annat slag än den som ligger till grund för den exklusiva behörighet som en domstol i en konventionsstat har enligt artikel 16 i Brysselkonventionen. Under dessa omständigheter är det inte heller nödvändigt att

73. När det gäller den första tolkningsfrågan anser jag att den skall delas upp i två skilda frågor, varvid den ena skall besvaras före den andra. Innan det prövas huruvida Brysselkonventionen utgör hinder för att en domstol i en konventionsstat avstår från att utöva den behörighet som den har enligt artikel 2 i Brysselkonventionen med motiveringen att en domstol i en icke fördragsslutande stat

48 — Se punkterna 47 och 48 samt punkterna 82–88 i kommissionens skriftliga yttrande.

49 — Se punkt 32 i Andrew Owususs skriftliga yttrande.

har bättre möjligheter att avgöra tvisten i sak, måste vi nämligen ta reda på om artikel 2 i denna konvention, som kändanden har hävdad, verkligen är tillämplig i förevarande fall, så att artikel 2 kan ligga till grund för behörighet hos den domstol där talan väckts.

74. Jag anser följaktligen att den första tolkningsfrågan skall delas upp i två delar på det sätt som anges nedan.

75. Med sin första fråga önskar den hänskjutande domstolen för det första få klarhet i huruvida artikel 2 i Brysselkonventionen skall tillämpas när kändanden och svaranden har sin hemvist i samma konventionsstat och när tvisten mellan dem, vilken anhängiggjorts vid en domstol i denna konventionsstat, har viss koppling till en tredje stat, men inte till en annan konventionsstat, så att den enda frågan om fördelning av behörighet som kan bli aktuell i denna tvist avser förhållandena mellan domstolarna i en konventionsstat och i en tredje stat, och inte förhållandena mellan domstolar i olika konventionsstater.

76. Det handlar med andra ord om att fastställa huruvida situationen i tvisten vid den nationella domstolen omfattas av det territoriella eller det personliga tillämpningsområdet för artikel 2 i Brysselkonventionen.

77. Om svaret på denna inledande fråga är jakande, önskar den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida Brysselkonventionen utgör hinder för att en domstol i en konventionsstat — vars behörighet har fastställts på grundval av artikel 2 denna konvention — skönmässigt avstår från att utöva denna behörighet med motiveringen att en domstol i en icke fördragsslutande stat har bättre möjligheter att avgöra tvisten i sak, när den sistnämnda domstolen inte har utsetts genom avtal om domstols behörighet, inget käromål tidigare har anhängiggjorts vid den som kan ge upphov till en litispendsituation eller mål som har samband med varandra och när tvistens koppling till denna icke fördragsslutande stat är av annat slag än de som avses i artikel 16 i Brysselkonventionen.

78. Det skall med andra ord fastställas huruvida Brysselkonventionen utgör hinder för genomförande av teorin om *forum non conveniens* i en sådan situation som den i tvisten vid den nationella domstolen.

79. Det är endast om svaret på denna sista fråga är jakande som den hänskjutande domstolen, med sin andra tolkningsfråga, önskar få klarhet i huruvida Brysselkonventionen alltid utgör hinder för detta eller endast under vissa omständigheter, och i så fall vilka. Jag anser att denna andra tolkningsfråga inte kan tas upp till prövning.

80. När man läser beslutet om hänskjutande får man nämligen uppfattningen att denna andra tolkningsfråga framför allt syftar till att få klarhet i huruvida domstolens svar på den föregående frågan skulle vara annorlunda för det fall tvisten vid den nationella domstolen kännetecknades av en litispenssituation eller hade samband med ett mål som redan hade anhängiggjorts vid en domstol i en tredje stat eller det fanns ett avtal om behörighet för en sådan domstol eller en koppling till denna stat av samma slag som avses i artikel 16 i Brysselkonventionen.⁵⁰ Som jag redan har uppgett handlar det här om andra sakomständigheter än i tvisten vid den nationella domstolen.

81. Uppfattad på det sättet är den andra tolkningsfrågan hypotetisk, vilket medför att den inte kan tas upp till prövning. Inom ramen för förfarandet i artikel 234 EG ankommer det på domstolen att, för att fastställa sin egen behörighet, undersöka under vilka omständigheter den nationella domstolen har rådfrågat den. Domstolen har i det sammanhanget genomgående understrukit att "[d]en samarbetsanda som måste styra förfarandet för förhandsavgöranden kräver att den nationella domstolen å sin sida respekterar den uppgift som ålagts domstolen, nämligen att bidra till rättskipningen i medlemsstaterna och inte att avge

rådgivande utlåtanden i allmänna eller hypotetiska frågor".⁵¹ Härav följer att sådana tolkningsfrågor enligt fast rättspraxis inte kan upptas till prövning. Jag drar därför slutsatsen att det skall fastställas att den andra tolkningsfrågan inte kan tas upp till prövning.

IV — Bedömning

82. Jag kommer först att undersöka frågan huruvida tillämpningsområdet för artikel 2 i Brysselkonventionen är territoriellt eller personligt (den första delen av den första tolkningsfrågan). Med hänsyn till svaret på denna inledande fråga kommer jag sedan att undersöka frågan huruvida teorin om *forum non conveniens* är förenlig med denna konvention (den andra delen av den första tolkningsfrågan).

A — Territoriellt eller personligt tillämpningsområde för artikel 2 i Brysselkonventionen

83. Jag påminner om att den hänskjutande domstolen önskar få klarhet i huruvida

⁵⁰ — Det är vad som tycks framgå av punkterna 44 och 45 i beslutet om hänskjutande, samt av punkterna 48.5, 55 och 56 där det redogörs för de argument som parterna i tvisten vid den nationella domstolen har anfört och som till stor del överensstämmer med argumenten i målet Harrods, till vilka Court of Appeal redan tagit ställning.

⁵¹ — Se, bland annat, dom av den 15 december 1995 i mål C-415/93, Bosman (REG 1995, s. I-4921), punkt 59, av den 13 mars 2001 i mål C-379/98, PreussenElektra (REG 2001, s. I-2099), punkt 38, av den 22 januari 2002 i mål C-390/99, Canal Satélite Digital (REG 2002, s. I-607), punkt 18, av den 21 mars 2002 i mål C-451/99, Cura Anlagen (REG 2002, s. I-3193), punkt 16, och av den 30 mars 2004 i mål C-147/02, Alabaster (REG 2004, s. I-3107), punkt 54.

artikel 2 i Brysselkonventionen skall tillämpas när kändan och svaranden har sin hemvist i samma konventionsstat och när tvisten mellan dem, vilken anhängiggjorts vid en domstol i denna konventionsstat, har viss koppling till en tredje stat, men inte till en annan konventionsstat, så att den enda frågan om fördelning av behörighet som kan bli aktuell i denna tvist avser förhållandena mellan domstolarna i en konventionsstat och i en tredje stat, inte förhållandena mellan domstolar i olika konventionsstater.

84. Något förenklat syftar denna fråga till att få klarhet i huruvida det krävs att det föreligger ett rättsligt förhållande mellan olika konventionsstater för att artikel 2 i Brysselkonventionen skall vara tillämplig.

85. Då det geografiska tillämpningsområdet för denna artikel inte har fastställts exakt i konventionen, har denna fråga gett upphov till många diskussioner, främst i doktrinen, i synnerhet sedan Court of Appeal tog ställning till frågan för ett tiotal år sedan i det kända målet Harrods.

86. Vissa parter i tvisten vid den nationella domstolen anser att ett svar på denna fråga klart kan utläsas av Paul Jenards rapport om

Brysselkonventionen⁵² (såsom den antogs från början den 27 september 1968).

87. Jag kommer därför först att ta upp Jenard-rapporten och den debatt som den väckte, i synnerhet i doktrinen. Därefter kommer jag att i tur och ordning undersöka ordalydelsen i artikel 2, konventionens allmänna systematik och dess syften. Slutligen kommer jag att analysera olika argument som vissa parter framfört för att motsätta sig att artikel 2 i konventionen tillämpas på tvisten vid den nationella domstolen.

1. Jenard-rapporten och den omfattande debatt som den väckte

88. Som jag redan har nämnt anges det i det enda skälet i ingressen till konventionen att denna konvention syftar till att "fastställa den *internationella* behörigheten för [konventionsstaternas] domstolar ...".

89. Paul Jenard drar i sin rapport följande slutsatser av dessa bestämmelser:⁵³

"[Genom Brysselkonventionen] ändras endast de behörighetsregler som är i kraft i var och en av konventionsstaterna om en utländsk faktor inträder. Detta begrepp

52 — EGT C 59, 1979, s. 1.

53 — Se s. 8 i rapporten.

definieras inte, eftersom det rättsliga förhållandets internationella karaktär kan bero på omständigheter som är utmärkande för den tvist som har anhängiggjorts vid domstolen. När det gäller en talan som väckts vid domstol i en konventionsstat och som endast rör personer med hemvist i denna stat, spelar konventionen i princip ingen roll. I artikel 2 hänvisas nämligen enbart till de behörighetsregler som är i kraft i den staten. Det kan icke desto mindre hända att en tvist av detta slag har en internationell aspekt. Så skulle vara fallet till exempel om svaranden vore en utlänning, i vilket fall principen om assimilering som föreskrivs i artikel 2 andra stycket skulle kunna gälla, eller om tvisten hänförde sig till en rättegångssak för vilken det finns en exklusiv behörighet i en annan stat (artikel 16), eller om det förelåg *litispendens* eller mål som har samband med en tvist som anhängiggjorts vid domstol i en annan stat (artiklarna 21–23).”

90. Svarandena i målet vid den nationella domstolen och Förenade kungarikets regering återopade denna rapport för att göra gällande att de enda frågor om internationell behörighet som omfattas av bestämmelserna i Brysselkonventionen är de som uppkommer mellan konventionsstaterna i deras relationer sinsemellan. Härav följer att konventionen, i synnerhet artikel 2 i denna, inte skall tillämpas på en tvist som inte har koppling till mer än en konventionsstat, det vill säga på ett rättsligt förhållande som antingen är rent internt i en konventionsstat, utomgemenskapligt eller inte helt inomgemenskapligt, med andra ord ett rättsligt förhållande som inte är begränsat till flera konventionsstater utan involverar en konventionsstat och en tredje stat.

91. Enligt den första svaranden vid den nationella domstolen och enligt Förenade kungarikets regering har detta påstående stöd i domstolens rättspraxis. I domen av den 6 oktober 1976 i målet Tessili⁵⁴ och i domen av den 15 maj 1990 i målet Hagen⁵⁵ uppgav domstolen nämligen rent allmänt att behörighetsreglerna i konventionen skall tillämpas på *inomgemenskapliga* förbindelser.

92. Det är enligt min mening att gå för långt att i denna rättspraxis se ett uttryck för en allmän princip som gör det möjligt att i samtliga fall fastställa det territoriella eller personliga tillämpningsområdet för samtliga behörighetsregler i konventionen.

93. Det ställdes nämligen inte någon sådan fråga i något av dessa två mål, så domstolen behövde inte ta ställning i det avseendet. För övrigt rörde dessa mål enbart konventionens artiklar 5.1 och 6.2, inte artikel 2 som i tvisten vid den nationella domstolen. Som vi dock kommer att se längre fram⁵⁶ föranleder konventionens artiklar 5.1 och 6.2 inget särskilt tolkningsproblem vad gäller deras geografiska tillämpningsområde, eftersom de uppenbarligen rör situationer som med nödvändighet involverar flera konventionsstater.

54 — Mål 12/76 (REG 1976, s. 1473; svensk specialutgåva, volym 3, s. 177), punkt 9.

55 — Mål C-365/88 (REG 1990, s. I-1845), punkt 17.

56 — Se punkterna 99 och 100 samt 126–131 i mitt förslag till avgörande.

94. Enligt min mening har domstolen således aldrig tagit ställning till förmån för den uppfattning som Paul Jenard framfört i sin rapport och som stöds av svarandena i målet vid den nationella domstolen och av Förenade kungarikets regering, i förlängningen av en del av den engelska doktrinen.⁵⁷

95. Det är dessutom av intresse att denna uppfattning inte alls godkänns enhälligt av doktrinen. Man kan till och med säga att det finns en stark tendens i riktning mot en diametralt motsatt uppfattning. Det gäller den som har framförts av Georges Droz, som, liksom Paul Jenard, har medverkat i utarbetandet av Brysselkonventionen.⁵⁸

96. Enligt denna uppfattning, som delas av många författare,⁵⁹ skall uttrycket i ingres-

sen (det vill säga fastställandet av den *internationella* behörigheten för domstolarna i konventionsstaterna) inte förstås så att något särskilt villkor om internationalitet hos det ifrågavarande rättsliga förhållandet skall vara uppfyllt för att artikel 2 i konventionen skall vara tillämplig.

97. Enligt Georges Droz är det nämligen endast av intresse att begränsa tillämpningen av konventionen till internationella rättsliga förhållanden om det finns risk för att vissa behörighetsregler i denna gör intrång i den nationella rättsordningen. I artikel 2 hänvisas det emellertid bara till de nationella behörighetsregler som är i kraft i den konventionsstat där svaranden har sin hemvist, det vill säga reglerna om fördelning av territoriell behörighet inom denna stat. Det finns därför ingen risk för att bestämmelsen i artikel 2 direkt skall påverka den nationella rättsordningen.

98. Denna författare drog härav slutsatsen att det för tillämpningen av artikel 2 i konventionen saknar betydelse om käranden har sin hemvist i den konventionsstat där svaranden har sin hemvist och om det görs någon skillnad mellan internationella och nationella förhållanden.⁶⁰

60 — Enligt Georges Droz borde detsamma gälla för bestämmelserna om exklusiv behörighet i artikel 16 i konventionen.

57 — För denna del av den engelska doktrinen, se L. Collins. 1990, 106 LQR, s. 538 och s. 539, som Court of Appeal hänvisade till i domen i målet Harrods (s. 103), och P. Kaye, *Civil Jurisdiction and enforcement of foreign judgments*, Professional Books Limited, 1987, s. 216–225.

58 — Se G. Droz, *Compétence judiciaire et effets des jugements dans le marché commun (Étude de la convention de Bruxelles du 27 septembre 1968)*, 1972, s. 23–25.

59 — Se, bland annat, angående den belgiska doktrinen, F. Rigaux och M. Fallon, "Droit international privé", *Maison Larcier*, 2:a omarbetade upplagan, 1993, band II, *Droit positif belge*, s. 173; M. Weser, *Convention communautaire sur la compétence judiciaire et l'exécution des décisions*, CIDC, och A. Pédone, 1975, s. 215–217; angående den tyska doktrinen, R. Geimer och R. Schütze, *Internationale Urteilsanerkennung*, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1983, band I, 1. Halbband, s. 220–222, R. Geimer, "The right of access to the Courts under the Brussels convention", *Civil Jurisdiction and Judgments in Europe, Proceedings of the Colloquium on the Interpretation of the Brussels Convention by the Court of Justice considered in the context of the European Judicial Area*, Luxemburg, 11 och 12 mars 1991, Butterworths. 1992, s. 39 och s. 40 (angående den dom som avkunnades av Court of Appeal i målet Harrods); angående den nederländska doktrinen, H. Duintjer Tebbens, "The english Court of Appeal in re Harrods: An unwelcome Interpretation of the Brussels Convention", *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, Martinus Nijhoff Publishers. 1992, sidan 47 och följande sidor.

99. I enlighet med detta resonemang tillade han att, i motsats till den allmänna behörighetsregeln i artikel 2, skall enligt de särskilda behörighetsregler som uppräknas i artikel 5 vissa tvister avgöras av en bestämd domstol, till exempel, om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, vid domstolen i den ort där skadan inträffade. Han förklarade att samma sak gäller för behörighetsreglerna avseende försäkringar (avdelning II avsnitt 3 i konventionen) och konsumenttvister (avdelning II avsnitt 4 i ovannämnda konvention).

100. Georges Droz underströk att just i dessa olika fall är sammanhanget med nödvändighet internationellt, eftersom det enbart rör sig om fall där en svarande med hemvist i en konventionsstat ställs inför en domstol i en annan konventionsstat. Med andra ord har uttrycket "internationella" i konventionens ingress, när det gäller dessa bestämmelser, en rent förklarande betydelse, och inte en rättsskapande sådan, i den mening att ett redan känt faktum konstateras, så att det inte är nödvändigt att kräva det för att försäkra sig om att det skall föreligga.

101. Georges Droz anser slutligen att det enda fall där det ifrågasvarande uttrycket skulle kunna vara av intresse, det vill säga ha en rättsskapande betydelse, är när parterna i tvisten har sin hemvist i samma konventionsstat och har utsett en domstol i

denna stat att pröva parternas tvister, med preciseringen att sakfrågan i den aktuella tvisten inte har någon internationell karaktär.

102. Om artikel 17 i konventionen endast medger exklusiv behörighet för den domstol eller de domstolar som utsetts i ett avtal om domstols behörighet på vissa villkor, skulle det inte uttryckligen krävas att det rättsliga förhållandet har en koppling till utlandet. Om man enbart utgår ifrån ordalydelsen, är det således inte uteslutet att artikel 17 är tillämplig på rent interna rättsliga förhållanden. Det är endast i detta fall som man kan använda sig av den hänvisning till internationalitet vad avser behörighetsreglerna som görs i ingressen till Brysselkonventionen, för att utesluta tillämpning av artikel 17.⁶¹

103. Sammanfattningsvis kan man av denna uppfattning dra slutsatsen att det för tillämpning av artikel 2 i konventionen inte behöver föreligga något internationellt rättsligt förhållande, oavsett form, det vill säga oavsett om detta rättsliga förhållande involverar en konventionsstat och en tredje stat eller två konventionsstater.

61 — Enligt större delen av doktrinen borde detsamma gälla när den utsedda domstolen är belägen i en annan konventionsstat än den där parterna har hemvist. Avtal om domstols behörighet är i allmänhet illa sedda i nationell rätt, vilket innebär att deras godkännande, i enlighet med artikel 17 i konventionen, torde vara begränsat till rättsliga förhållanden som har en väsentlig internationell karaktär, oberoende av var den utsedda domstolen är belägen. Se, för ett liknande resonemang, H. Gaudemet-Tallon, *Compétence et exécution des jugements en Europe*, LGDJ, 3:e utgåvan, 2002, s. 97, som innehåller flera hänvisningar till doktrinen.

104. En del har presenterat en mellanliggande uppfattning enligt vilket det, om man förutsätter att det berörda rättsliga förhållandets internationella karaktär utgör ett villkor för att artikel 2 i konventionen skall vara tillämplig, inte finns någon anledning att anse att den internationalitet som ett förhållande, vilket involverar en konventionsstat och en tredje stat innebär, inte är tillräcklig för att detta villkor skall vara uppfyllt.⁶² Denna uppfattning stöds av den tyska regeringen.⁶³

105. Denna översikt avseende de olika uppfattningar som föreligger visar att uttalandena i Jenard-rapporten angående konventionens territoriella eller personliga tillämpningsområde inte alls har getts ett omfattande stöd.

106. Enligt min mening håller inte den uppfattning som görs gällande i den ifråga-

varande rapporten vid en närmare undersökning av konventionen. Varken ordalydelsen i artikel 2 eller konventionens allmänna systematik hindrar att denna artikel tillämpas på ett rättsligt förhållande som enbart involverar en konventionsstat och en tredje stat. Tvärtemot strider ett krav på att det skall föreligga ett rättsligt förhållande mellan flera konventionsstater för att ovannämnda artikel 2 skall vara tillämplig, så att denna artikel inte kan tillämpas inom ramen för en tvist som har samband med en konventionsstat och ett tredje land, mot konventionens syften.

2. Ordalydelsen i artikel 2 i konventionen

107. I artikel 2 i konventionen föreskrivs följande: "Om inte annat föreskrivs i denna konvention, skall talan mot den som har sin hemvist i en konventionsstat väckas vid domstol i den staten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap.

För den som inte är medborgare i den stat där han har sin hemvist gäller samma bestämmelser om domstols behörighet som för statens egna medborgare."

108. Det skall konstateras att ingenting i ordalydelsen i denna artikel pekar på att

62 — Se, bland annat, J. Kropholler, *Europäisches Zivilprozessrecht — Kommentar zu EuGVÜ und Lugano-Übereinkommen*, Verlag Recht und Wirtschaft GmbH, 2002, s. 106.

63 — I detta mål har kommissionen endast hävdat att tillämpningen av artikel 2 i konventionen inte utsluts till följd av att käranden har hemvist i samma konventionsstat som den första svaranden och att tvisten vid den nationella domstolen har uppkommit inom ramen för ett förhållande mellan en konventionsstat och en tredje stat. Kommissionen har inte tagit ställning till frågan huruvida det för tillämpning av artikel 2 krävs att tvisten skall vara internationell och, om så är fallet, huruvida det räcker att den erfordrade utländska faktorn kan härledas till i en tredje stat. Mot denna bakgrund påpekar jag att kommissionen, inom ramen för yttrande 1/03 om den framtida reviderade Luganokonventionen, bekräftade (i punkt 170 i sitt skriftliga yttrande) att varje tvist som anhängiggjorts vid en domstol i en medlemsstat och som har en koppling till en annan stat omfattas av förordning nr 44/2001, oavsett om det är fråga om en medlemsstat eller inte. Kommissionen tillade att denna förordning inte lämnar några andra än rent interna tvister (där samliga anknytningsfaktorer kan härledas till samma stat) utanför sitt tillämpningsområde.

tillämpningen av den behörighetsregel som anges i den skulle förutsätta att det föreligger ett rättsligt förhållande mellan flera konventionsstater. Det enda villkor som anges för att denna artikel skall vara tillämplig är det som rör svarandens hemvist. Om man håller sig till ordalydelsen i artikel 2, räcker det således att svaranden har sin hemvist i en konventionsstat för att denna artikel skall vara tillämplig.

Versailles (Frankrike) domstolen om behörighetsreglerna i ovannämnda konvention är tillämpliga när svaranden har sin hemvist eller sitt säte i en konventionsstat och käranden har sin hemvist i ett tredje land. Cour d'appel de Versailles ställde denna fråga till domstolen för att få klarhet i huruvida bestämmelserna i konventionen kan göras gällande mot en kärende som har sin hemvist i en stat som inte har anslutit sig till denna konvention, vilket, enligt denna domstol, skulle medföra att gemenskapsrätten utvidgades till att omfatta tredje land.⁶⁴

109. Det anges således uttryckligen att svarandens medborgarskap saknar betydelse. Det har ingen betydelse om han är medborgare i den konventionsstat där han har sin hemvist, i en annan konventionsstat eller i en tredje stat.

110. Trots att det inte anges uttryckligen i artikel 2 måste detsamma gälla för käranden. Hans hemvist och medborgarskap saknar betydelse.

111. Detta klarade domstolen i domen i det ovannämnda målet Group Josi. Det rörde sig i detta fall om en tvist mellan ett försäkringsbolag bildat enligt kanadensisk rätt med säte i Vancouver (käranden) och ett återförsäkringsbolag bildat enligt belgisk rätt med säte i Bryssel (svaranden) till följd av att svaranden deltagit i en återförsäkringstransaktion som bolaget hade erbjudits av ett bolag bildat enligt fransk rätt, enligt instruktioner från det ifrågavarande kanadensiska bolaget. Då det belgiska bolaget invände att den franska domstol där talan väckts inte var behörig och bland annat åberopade artikel 2 i Brysselkonventionen frågade Cour d'appel de

112. Domstolen fastslog, som svar på denna tolkningsfråga, att "frågan om var käranden har hemvist som huvudregel inte är relevant för tillämpningen av de behörighetsregler som föreskrivs i konventionen, eftersom tillämpningen av dessa regler i princip endast är beroende av att svaranden har hemvist i en konventionsstat".⁶⁵ Domstolen förklarade att "[d]et förhåller sig på annat sätt endast i de undantagsfall där det *uttryckligen* framgår av en konventionsbestämmelse att tillämpningen av behörighetsreglerna är beroende av att käranden har hemvist i en konventionsstat".⁶⁶ Domstolen drog härav slutsatsen att "konventionen i princip inte utgör hinder mot att de däri föreskrivna behörighetsreglerna tillämpas på en tvist mellan en svarande som har hemvist i en konventions-

64 — Se punkt 30.

65 — Ibidem, punkt 57.

66 — Ibidem, punkt 58 (min kursivering).

stat och en kärke som har hemvist i tredje land".⁶⁷

113. Denna rättspraxis kan enligt min mening överföras på ett fall där käreanden har sin hemvist i samma konventionsstat som svaranden.

114. Jag anser nämligen att om konventionens upphovsmän verkligen hade haft för avsikt att artikel 2 i konventionen inte skulle tillämpas i detta fall, hade de angett detta *uttryckligen* i konventionens bestämmelser. Det står dock ingenting om detta där. Denna uppfattning motsägs inte av uttalandena i Jenard-rapporten eftersom de endast återger författarens egen uppfattning, inte konventionsstaternas. Jag förutsätter därför att artikel 2 i konventionen kan tillämpas även när käreanden har sin hemvist i samma konventionsstat som svaranden.

115. Denna slutsats förblir riktig även i det fall sakfrågan, som i förevarande fall, inte har någon koppling till en annan konventionsstat, utan enbart till tredje land.

116. Det framgår nämligen av ordalydelsen i artikel 2 att den däri stadgade behörighets-

regeln är tillämplig "[o]m inte annat föreskrivs i denna konvention". Som vi kommer att se vid undersökningen av konventionens allmänna systematik, är det nämligen så att även om vissa behörighetsregler — andra än dem i artikel 2 — endast skall tillämpas i det särskilda fall där tvisten i sak eller parternas situation har koppling till flera konventionsstater, betyder inte detta att detsamma gäller för artikel 2. Att påstå motsatsen skulle vara att underskatta de andra behörighetsreglernas specifika karaktär.

117. Att på detta sätt utsträcka kravet på ett villkor att det skall föreligga ett rättsligt förhållande som involverar flera konventionsstater, skulle dessutom vara detsamma som att till ordalydelsen i artikel 2 i konventionen lägga ytterligare ett villkor som inte är föreskrivet där. Detta tillägg skulle sannolikt strida mot konventionsförfattarnas avsikt. Om dessa författare hade velat begränsa tillämpningen av artikel 2 till fall där flera konventionsstater är berörda, hade de angett detta uttryckligen, som de har gjort i fråga om de andra aktuella behörighetsreglerna, vilket den tyska regeringen med rätta har understrukit.

118. Jag drar härav slutsatsen att ordalydelsen i artikel 2 i konventionen inte utgör hinder för att denna artikel tillämpas på ett rättsligt förhållande som har koppling till enbart en konventionsstat och en tredje stat. Denna tolkning bekräftas av konventionens allmänna systematik.

67 — Ibidem, punkt 59.

3. Konventionens allmänna systematik

119. Konventionens allmänna systematik strider enligt min mening inte heller mot att artikel 2 i ovannämnda konvention tillämpas på ett rättsligt förhållande som har koppling till enbart en konventionsstat och ett tredje land.

120. Som vi kommer att se närmare är det rättsliga område som införts genom Brysselkonventionen nämligen ett flexibelt område som — beroende på omständigheterna och på de berörda bestämmelserna i konventionen — kan inskränkas till rättsliga förhållanden som involverar flera konventionsstater eller kan omfatta hela världen inom ramen för tvister som har koppling till en konventionsstat och till en eller till och med flera tredje stater.

121. Även om det är riktigt att vissa bestämmelser i konventionen i princip endast kan tillämpas på rättsliga förhållanden som involverar flera konventionsstater, drar jag slutsatsen att konventionens allmänna systematik inte hindrar att det förhåller sig på ett annat sätt med bestämmelserna i artikel 2. Av detta följer enligt min mening att denna artikel, beroende på omständigheterna, kan tillämpas på rättsliga förhållanden som involverar flera konventionsstater eller på tvister som har koppling till en konventionsstat och till en eller till och med flera tredje stater.

122. Detta kommer jag nu att utveckla närmare genom att i tur och ordning undersöka de olika bestämmelserna i konventionen.

123. Först och främst är det viktigt att erinra om att det i *artikel 4 första stycket i konventionen* anges att "[o]m svaranden inte har hemvist i någon konventionsstat bestäms domstolarnas behörighet i varje konventionsstat i enlighet med den statens lag, om inte annat följer av bestämmelserna i artikel 16" i konventionen. Det är med andra ord så att när svaranden har sin hemvist i en tredje stat bestäms i princip behörigheten hos den domstol där talan väckts av de behörighetsregler som är i kraft i den konventionsstat där denna domstol är belägen, inte av reglerna om direkt behörighet i konventionen.

124. Tillämpning av de regler om direkt behörighet som uppställs i konventionen är således endast utesluten (om inte annat följer av bestämmelserna i artikel 16) när svaranden har sin hemvist i en tredje stat. Härav följer att det inte finns någonting som tyder på att behörighetsregeln i artikel 2 i konventionen inte skulle vara tillämplig i de fall där käranden och svaranden, eller någon av svarandena (som i tvisten vid den nationella domstolen), har sin hemvist i samma konventionsstat och där det ifrågavarande rättsliga förhållandet dessutom har koppling till en tredje stat och inte till en annan konventionsstat (på grund av tvisten i sak och/eller, i förekommande fall, de andra svarandenas hemvist).

125. Jag drar härav slutsatsen att artikel 4 första stycket i konventionen stöder uppfattningen att behörighetsregeln i artikel 2 i ovannämnda konvention kan tillämpas på en sådan situation som den i tvisten vid den nationella domstolen.

uttömmande sätt, välja att väcka talan mot svaranden vid domstol i en annan konventionsstat än den där svaranden har sin hemvist.

126. Vissa behörighetsregler — andra än dem i artikel 2 — skall, som jag redan har nämnt, i och för sig endast tillämpas om tvisten i sak eller parternas situation har koppling till flera konventionsstater. Det är fallet med de *särskilda behörighetsreglerna* i artiklarna 5 och 6 i konventionen samt de *speciella behörighetsregler* som räknas upp i avdelning II, avsnitten 3 och 4, i ovannämnda konvention, avseende försäkringstvister och konsumenttvister.

128. Dessa avvikande behörighetsregler uppfyller antingen kraven på god rättskipning och processföring, med hänsyn till att det föreligger en direkt eller särskilt nära förbindelse mellan tvisten och domstolarna i en annan konventionsstat än den där den berörda svaranden har sin hemvist,⁶⁹ eller ett behov av att skydda vissa käranden, vars speciella situation undantagsvis gör att det är motiverat att ge domstolarna i den konventionsstat där de har sin hemvist behörighet, eftersom den antagligen är belägen i en annan konventionsstat än svarandens.⁷⁰

129. Det är endast i detta speciella sammanhang som det för tillämpningen av behörighetsreglerna enligt Brysselkonventionen

127. Dessa särskilda eller speciella behörighetsregler utgör dock enligt fast rättspraxis⁶⁸ undantag från huvudregeln i artikel 2 i den mening att de ger käranden möjlighet att, *i ett antal fall som räknas upp på ett*

69 — Se, bland annat, angående artikel 5.1, avseende talan som avser avtal, dom av den 17 januari 1980 i mål 56/79, Zelger (REG 1980, s. 89), punkt 3, angående artikel 5.3, avseende talan som avser skadestånd utanför avtalsförhållanden, dom av den 30 november 1976 i mål 21/76, Bier, kallat Mines de potasse d'Alsace (REG 1976, s. 1735; svensk specialutgåva, volym 3, s. 209), punkt 11, angående artikel 6.1, när det finns flera svaranden, dom av den 27 september 1988 i mål 189/87, Kalfellis mot Schröder (REG 1988, s. 5565; svensk specialutgåva, volym 9, s. 729), punkt 11, och, angående artikel 6.2, avseende talan som avser återgångskrav eller annat liknande, domen i det ovannämnda målet Hagen, punkt 11.

70 — Det är fallet med den underhållsberättigade (artikel 5.2) och med konsumenten (artiklarna 13 och 14) och försäkringstagaren (artiklarna 8, 9 och 10), som är parter i ett avtal och som måste anses vara den svagare parten i avtalsförhållanden och mindre erfaren i rättsliga angelägenheter än motparten. Angående syftet med artiklarna 13 och 14 i konventionen, se, bland annat, dom av den 11 juli 2002 i mål C-96/00, Gabriel (REG 2002, s. I-6367), punkt 39.

68 — Se, bland annat, dom av den 17 juni 1992 i mål C-26/91, Handte (REG 1991, s. I-3967; svensk specialutgåva, volym 12, s. 137), punkt 14, av den 19 januari 1993 i mål C-89/91, Shearson Lehman Hutton (REG 1993, s. I-139), punkterna 15 och 16, av den 3 juli 1997 i mål C-269/95, Benincasa (REG 1997, s. I-3767), punkt 14, av den 27 oktober 1998 i mål C-51/97, Réunion européenne m.fl. (REG 1998, s. I-6511), punkt 16, samt domen i det ovannämnda målet Group Josi, punkterna 36–40, och, senare, av den 10 juni 2004 i mål C-168/02, Kronhofer (REG, s. I-6009), punkterna 12 och 13.

krävs att ett rättsligt förhållande skall vara kopplat till flera konventionsstater, på grund av tvisten i sak eller parternas hemvist.

130. Även om det är självklart att tillämpningen av behörighetsregler som konkurrerar med den tillämpning som följer av svarandens hemvist förutsätter att det finns en anknytning till en annan konventionsstat än den där svaranden har sin hemvist, är det nämligen annorlunda med behörighetsregeln i artikel 2 just på grund av att den grundas uteslutande på en sådan hemvist.

131. Jag drar härav slutsatsen att det som gäller för tillämpningen av de särskilda eller speciella behörighetsreglerna i konventionen inte gäller för tillämpningen av huvudregeln i artikel 2.

132. Det är för övrigt av intresse att tillämpningen av de speciella behörighetsreglerna (som räknas upp i avdelning II, avsnitten 3 och 4, i konventionen) inte nödvändigtvis förutsätter att svaranden verkligen har sin hemvist i en konventionsstat (i den mening som avses i denna stats nationella rätt, eftersom det inte finns någon definition av begreppet hemvist i konventionen). Det är således möjligt att dessa behörighetsregler är tillämpliga när det ifrågavarande rättsliga förhållandet involverar en konventionsstat och en tredje stat, och inte två konventionsstater.

133. I artikel 8 (angående försäkringar) respektive artikel 13 (angående konsumenttvister) i konventionen föreskrivs att försäkringsgivare och de som ingår avtal med konsumenter och som inte har sin hemvist i någon konventionsstat men som har en filial, agentur eller annan etablering i en sådan stat, i fråga om tvister som hänför sig till verksamheten vid denna skall anses ha sin hemvist i den staten.

134. Av dessa bestämmelser följer att en försäkringsgivare eller den som ingår avtal med en konsument och som har sin hemvist i en tredje stat, vid tillämpning av de befintliga skyddande behörighetsreglerna i fråga, skall anses ha sin hemvist i en konventionsstat. Denna juridiska fiktion gör det möjligt att undgå tillämpning av artikel 4 i konventionen, det vill säga de behörighetsregler som är i kraft i den konventionsstat på vars territorium den domstol där talan väckts är belägen, när svaranden har sin hemvist i en tredje stat.⁷¹

135. Det vore därför att gå för långt att tro att de speciella behörighetsreglerna i avdel-

71 — Det är vad domstolen betonade angående artikel 13 andra stycket i dom av den 15 september 1994 i mål C-318/93, Brenner och Noller (REG 1994, s. I-4275), punkt 18.

ning II, avsnitten 3 och 4, i konventionen måste tillämpas i ett rättsligt förhållande som faktiskt eller på ett avgörande sätt involverar två konventionsstater.

ventionen skall vara tillämpliga, vilket innebär att de i allmänhet är tillämpliga även när käranden har sin hemvist i en tredje stat.

136. Beträffande de *exklusiva behörighetsreglerna* i artikel 16 i konventionen anges det uttryckligen att de skall tillämpas "oberoende av parternas hemvist". Dessa behörighetsregler, som utgör undantag från huvudregeln i artikel 2 i konventionen, grundas på att det finns särskilt starka samband mellan tvisten och en konventionsstat.⁷² Det är till exempel fallet om talan avser sakrätt i fast egendom eller nyttjanderätt till fast egendom. I ett sådant fall har tvisten i sak stark koppling till den konventionsstat i vilken den ifrågavarande egendomen är belägen, så att endast domstolarna i denna konventionsstat är behöriga att pröva en sådan tvist.

138. Av denna rättspraxis kan man dra slutsatsen att behörighetsreglerna i artikel 16 i konventionen även kan tillämpas när svaranden har sin hemvist i en tredje stat eller till och med när samtliga parter är etablerade i en sådan stat.⁷⁴

137. Domstolen har klargjort att dessa exklusiva behörighetsregler är tillämpliga "oberoende av såväl svarandens som kärandens hemvist".⁷³ Detta klargörande syftade till att visa att det i princip inte är nödvändigt att käranden har sin hemvist i en konventionsstat för att behörighetsreglerna i kon-

139. Oberoende av vilka följder som en eventuell "reflexverkan" av artikel 16 i ovan nämnda konvention skulle få, för det fall någon av de anknytningspunkter som anges i denna artikel skulle vara belägen i en icke fördragsslutande stat,⁷⁵ kan man således hävda att behörighetsreglerna i denna artikel kan tillämpas på rättsliga förhållanden som endast har koppling till en konventionsstat (på grund av någon av de anknytningar som anges i ovan nämnda artikel) och till en tredje stat (på grund av kärandens och/eller svarandens hemvist). I det avseendet kan det territoriella eller personella tillämpningsområdet för artikel 16 jämföras med det som gäller för artikel 2.

72 — Se, bland annat, för ett liknande resonemang, domen i det ovan nämnda målet Group Josi (punkt 46).

73 — *Ibidem*.

74 — Se, bland annat, H. Gaudemet-Tallon (ovan fotnot 61), s. 71.

75 — Denna fråga förblir obesvarad. Som jag redan har nämnt i punkt 70 lämnar jag den därhän eftersom tvisten i målet vid den nationella domstolen inte kräver att den prövas.

140. Detsamma gäller *konventionens regler om särskilt avtal om domstols behörighet*. Det föreskrivs nämligen uttryckligen att dessa regler kan tillämpas när någon av parterna i ett avtal om domstolsbehörighet eller vissa av dem (artikel 17 första stycket), eller rent av samtliga parter (artikel 17 andra stycket), har sin hemvist i en tredje stat. Dessa regler kan således inträda uteslutande i förhållanden mellan en eller flera tredje stater (i vilken/vilka parterna har sin hemvist) och en konventionsstat (i vilken den utsedda domstolen är belägen).

141. Det innebär att reglerna i konventionen, både om exklusiv behörighet och om särskilt avtal om domstols behörighet, kan tillämpas på rättsliga förhållanden som enbart involverar en konventionsstat och en eller flera tredje stater. Det är beviset för att inte alla behörighetsregler i konventionen i sin tillämpning är begränsade till rättsliga förhållanden som involverar flera konventionsstater.

142. Beträffande Brysselkonventionens regler om *litispens* och *mål som har samband med varandra* samt om *erkännande och verkställighet* är det riktigt att de kan tillämpas inom ramen för förhållanden mellan olika konventionsstater. Det framgår tydligt av ordalydelsen i artikel 21 om

litispens, i artikel 22 om mål som har samband med varandra och i artiklarna 25, 26 och 31 om erkännande och verkställighet.

143. I enlighet med fast rättspraxis har nämligen artikel 21 liksom artikel 22 i konventionen till syfte att — för att tillgodose intresset av god rättskipning i gemenskapen — hindra att parallella förfaranden handläggs samtidigt vid olika konventionsstaters domstolar och eventuellt resulterar i oförenliga domar, för att så långt det är möjligt förhindra sådana fall där ett avgörande som har meddelats i en tvist i en konventionsstat kanske inte erkänns i en annan konventionsstat.⁷⁶

144. Vad avser det förenklade förfarandet för erkännande och verkställighet av rättsliga avgöranden har detta införts genom Brysselkonventionen i en särskild situation som kännetecknas av ett ömsesidigt förtroende mellan gemenskapens medlemsstater i fråga om deras rättssystem och rättsliga institutioner.⁷⁷ En sådan situation finner man dock inte nödvändigtvis i förhållandena mellan medlemsstater och tredje stater. Det är anledningen till att dessa bestämmelser i konventionen enbart är tillämpliga på avgö-

76 — Se, bland annat, dom av den 27 juni 1991 i mål C-351/89, Overseas Union Insurance m.fl. (REG 1991, s. I-3317), punkt 16, och av den 9 december 2003 i mål C-116/02, Gasser (REG, s. I-14693), punkt 41.

77 — Se domarna i de ovannämnda målen Gasser och Turner, punkt 24.

randen som meddelats av domstolar i en medlemsstat inom ramen för deras erkännande och verkställighet i en annan medlemsstat.

145. Domstolen fastslog således i dom av den 20 januari 1994 i målet *Owens Bank*⁷⁸ att konventionens regler om erkännande och verkställighet inte är tillämpliga på förfaranden som syftar till att förklara domar som meddelats i en tredje stat verkställbara. Domstolen drog härav slutsatsen att reglerna om *litispens* och mål som har samband med varandra inte är till för att lösa problem inom ramen för förfaranden som uppstår samtidigt i olika konventionsstater angående erkännande och verkställighet av domar som meddelats i en tredje stat.⁷⁹

146. Det måste således fastslås att Brysselkonventionens regler om *litispens* och mål som har samband med varandra samt om erkännande och verkställighet i princip endast kan tillämpas inom ramen för förhållanden mellan olika konventionsstater.

147. Ingenting hindrar dock att det förhåller sig på ett annat sätt med behörighetsregeln i artikel 2 i konventionen.

148. Det är dessutom viktigt att klargöra att de ifrågavarande reglerna inte alltid är begränsade enbart till förhållanden mellan flera konventionsstater. De kan nämligen ha betydelse även inom ramen för tvister som har koppling till en konventionsstat och en tredje stat.

149. När det gäller reglerna om *litispens* och mål som har samband med varandra är det nämligen inte nödvändigt att någon av parterna i tvisten har sin hemvist i en konventionsstat för att artikel 21 eller artikel 22 skall vara tillämplig. Detta klargjorde domstolen i domen i det ovannämnda målet *Overseas Union Insurance m.fl.* angående artikel 21, när den fastslog att "denna bestämmelse skall tillämpas både i det fall domstolens behörighet avgörs i själva konventionen och i det fall den, i överensstämmelse med artikel 4 i konventionen, följer av en konventionsstats lagstiftning", det vill säga när svaranden har sin hemvist i en tredje stat.⁸⁰ Detsamma gäller för artikel 22, i avsaknad av bestämmelser som innebär något som helst krav i det avseendet.

78 — C-129/92 (REG 1994, s. I-117), punkt 25.

79 — *Ibidem*, punkt 37.

80 — Se punkt 14.

150. Som den tyska regeringen och kommissionen har underströkit kan konventionens regler om erkännande och verkställighet av avgöranden dessutom tillämpas oavsett på vilken behörighetsregel de domstolar som har meddelat avgörandena i fråga har grundat sig. Denna behörighet kan härledas från konventionen eller från lagstiftningen i den konventionsstat i vilken de berörda domstolarna är belägna.

konventionsstat, är det med andra ord icke desto mindre så att tvister som prövas genom dessa förfaranden eller avgöranden kan ha en rent nationell karaktär eller en internationell karaktär som involverar en konventionsstat och en tredje stat, och inte alltid två konventionsstater.

151. Härav följer att det vid tillämpning av dessa regler i konventionen inte har så stor betydelse om tvisten i fråga har koppling till en enda konventionsstat,⁸¹ flera konventionsstater eller en konventionsstat och en tredje stat.

153. Det är för övrigt just därför att dessa tvister kan ha koppling till tredje stater som konventionens författare ansåg att det var nödvändigt att införa vissa särskilda regler om erkännande.

152. Även om det klart framgår av ordalydelsen av reglerna i konventionen om *litispendens* och mål som har samband med varandra, samt om erkännande och verkställighet, att de är tillämpliga inom ramen för förhållanden mellan olika konventionsstater när det rör sig om förfaranden som har anhängiggjorts vid domstolar i olika konventionsstater eller avgöranden som meddelats av en domstol i en konventionsstat för att därefter erkännas och verkställas i en annan

154. Det anges således i artikel 27.5 i konventionen att en dom som meddelas i en konventionsstat inte skall erkännas i en annan konventionsstat (den stat där domen görs gällande) när denna dom är oförenlig med en dom som tidigare har meddelats i en icke fördragsslutande stat mellan samma parter och rörande samma sak, såvida den först meddelade domen uppfyller de nödvändiga villkoren för erkännande i den stat där domen görs gällande (antingen med stöd av den gemensamma internationella lagstiftningen i den stat där domen görs gällande, eller med stöd av internationella avtal som denna stat har ingått).

81 — Se, för ett motsvarande synsätt, dom av den 11 juni 1985 i mål 49/84, Debaecker och Plouvier (REG 1985, s. 1779), angående tillämpning av artikel 27.2 i konventionen inom ramen för erkännande i Nederländerna av ett avgörande som en belgisk domstol meddelat i en tvist mellan parter med hänvisning i Belgien angående hyra av en fastighet som också var belägen i Belgien.

155. Det framgår dessutom av en jämförelse av artikel 28 första stycket och artikel 59 första stycket i konventionen att en konventionsstat har rätt att, med stöd av en exorbitant behörighetsregel som gäller i denna stat (i enlighet med artikel 4 i konventionen), inte erkänna domar som har meddelats i andra konventionsstater mot svarande som har sin hemvist eller sin vanliga vistelseort i en tredje stat, när den stat där domen görs gällande har slutit ett avtal med denna tredje stat om att inte erkänna en sådan dom i detta fall.

156. Denna blockeringsmekanism har införts i konventionen som svar på vissa tredje staters oro inför utsikten att de regler i Brysselkonventionen som syftar till att säkerställa fri rörlighet för domar inom gemenskapen skall genomföras gentemot svarande som är etablerade i dessa tredje stater.⁸²

157. Allt detta visar att det rättsliga område som har inrättats genom Brysselkonventionen inte upphör vid konventionsstaternas yttre gränser. Man kan, som professor Hélène Gaudemet-Tallon, säga att "det skulle vara felaktigt och alltför enkelt att tro att de

europiska systemen och systemen i tredje stater existerar jämsides utan att någonsin stöta ihop, att de ignorerar varandra ... Tillfällena att stöta ihop, och påverka varandra, är tvärtom talrika och ger ofta upphov till svåra frågor".⁸³

158. Jag drar av detta slutsatsen att konventionens allmänna systematik inte utgör hinder för att artikel 2 i ovannämnda konvention tillämpas på tvister som har koppling till enbart en konventionsstat och ett tredje land. Denna slutsats vad gäller det territoriella eller personliga tillämpningsområdet för artikel 2 gör sig gällande i ännu högre grad när man utgår från konventionens syften.

4. Konventionens syften

159. Enligt ingressen har Brysselkonventionen till syfte att "i gemenskapen stärka det rättsliga skyddet för personer som är etablerade där". För detta ändamål föreskrivs det i konventionen, fortfarande enligt ingressen, dels regler för domstolars behörighet som är gemensamma för konventionssta-

82 — Se, i det sammanhanget, F. Juenger, *La Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968 et la courtoisie internationale — Réflexions d'un Américain*, RC, 1983, s. 37.

83 — *Les frontières extérieures de l'espace judiciaire européen: quelques repères*, E Pluribus Unum — Liber Amicorum Georges A. L. Droz, Martinus Nijhoff Publishers, 1996, s. 85, särskilt s. 103 och s. 104.

terna, dels regler som är avsedda att underlätta erkännande av domstolsbeslut och tillskapa ett snabbt förfarande för att säkerställa verkställighet.

160. Domstolen har förklarat innebörden av detta syfte i konventionen, i synnerhet när det gäller de gemensamma behörighetsregler som uppställs i denna. Domstolen anser att stärkandet av det rättsliga skyddet för personer som är etablerade i gemenskapen innebär att dessa regler skall göra det möjligt "... för käranden att *enkelt* avgöra vid vilken domstol han får väcka talan och för svaranden att *förutse* vid vilken domstol talan kan väckas mot honom".⁸⁴ Domstolen har även karaktäriserat dessa regler så att de "garanterar *visshet* i fråga om kompetensfördelningen mellan de olika nationella domstolar vid vilka talan i en viss tvist kan komma att väckas".⁸⁵

161. Endast de behörighetsregler som uppfyller sådana krav kan nämligen garantera efterlevnad av rättssäkerhetsprincipen, som

84 — Se, bland annat, dom av den 4 mars 1982 i mål 38/81, Effer (REG 1982, s. 825), punkt 6, av den 13 juli 1993 i mål C-125/92, Mulox IBC (REG 1993, s. I-4075; svensk specialutgåva, volym 14, s. 285), punkt 11, i det ovannämnda målet Benincasa, punkt 26, av den 17 september 2002 i mål C-334/00, Tacconi (REG 2002, s. I-7357), punkt 20, av den 5 februari 2004 i mål C-18/02, DFDS Torline (REG 2004, s. I-1417), punkt 36, och i det ovannämnda målet Kronhofer, punkt 20.

85 — Se, bland annat, dom av den 29 juni 1994 i mål C-288/92, Custom Made Commercial (REG 1994, s. I-2913; svensk specialutgåva, volym 15, s. 261), punkt 15, och av den 19 februari 2002 i mål C-256/00, Besix (REG 2002, s. I-1699), punkt 25.

även, i enlighet med fast rättspraxis,⁸⁶ utgör ett av syftena med Brysselkonventionen.

162. Jag anser att dessa två syften med konventionen, både det som rör stärkandet av det rättsliga skyddet för personer som är etablerade i gemenskapen, och det som avser efterlevnad av rättssäkerhetsprincipen, utgör hinder mot ett krav på att det skall föreligga en tvist som har koppling till olika konventionsstater för att artikel 2 i konventionen skall vara tillämplig.

163. Att uppställa ett sådant villkor skulle nämligen oundgängligen leda till att genomförandet av behörighetsregeln i artikel 2 komplicerades, och denna regel utgör ju så att säga grundstenen till det system som införts genom konventionen.

164. Det kan visa sig särskilt svårt att fastställa tvistens inomgemenskapliga karaktär. Här uppkommer utan tvivel många frågor: Vilka kriterier skall gälla? I vilka fall skulle man anse att en tvist verkligen eller i tillräcklig grad har koppling till flera konventionsstater? Skulle det vara viktigt att rangordna de olika kriterier som skall beaktas? Skulle vissa kriterier vara mer relevanta eller tilltalande än andra? Vid vilken tidpunkt bör

86 — Se, bland annat, domarna i de ovannämnda målen Effer, punkt 6, Owens Bank, punkt 32, Custom Made Commercial, punkt 18, Besix, punkterna 24–26, samt dom av den 28 september 1999 i mål C-440/97, GIE Groupe Concorde m.fl. (REG 1999, s. I-6307), punkt 23, och av den 6 juni 2002 i mål C-80/00, Italian Leather (REG 2002, s. I-4995), punkt 51.

den ifrågavarande situationen bedömas; dagen då den inträffade, dagen då stämningen ingavs eller dagen då domstolen skall avgöra tvisten? Skulle det, för det fall sakfrågan inte i sig har koppling till flera konventionsstater, räcka att käranden (som har sin hemvist i en annan konventionsstat än den där svaranden har sin hemvist och där hela eller en del av sakfrågan är förankrad) byter hemvist under den berörda perioden och etablerar sig i samma konventionsstat för att tillämpningen av artikel 2 i konventionen inte skulle komma ifråga? Och skulle det, omvänt, vara nödvändigt att en kärke som hade sin hemvist i samma konventionsstat under den ifrågavarande perioden etablerade sig i en annan konventionsstat för att denna artikel skulle vara tillämplig?

165. Så många besvärliga frågor som med stor sannolikhet riskerar att uppkomma, både för parterna i tvisten och för den domstol där talan väcks, för det fall det skulle krävas att det föreligger ett rättsligt förhållande som involverar flera konventionsstater för att artikel 2 i konventionen skall vara tillämplig.

166. I sådant fall har jag svårt att förstå hur man fortfarande skulle kunna anse att den allmänna behörighetsregeln i artikel 2 gör

det möjligt både för käranden att *enkelt* avgöra vid vilken domstol han får väcka talan, och för svaranden att *förutse* vid vilken domstol talan kan väckas mot honom. Man skulle, tvärtemot domstolens krav, vara långt ifrån *säker* på fördelningen av behörigheterna mellan de olika nationella domstolar vid vilka en viss talan skulle kunna väckas. Ett sådant synsätt skulle vara detsamma som att förneka konventionens syfte att stärka det rättsliga skyddet för personer som är etablerade i gemenskapen och det syfte som avser efterlevnaden av rättssäkerhetsprincipen.

167. Denna slutsats gäller i ännu högre grad eftersom frågan om den berörda tvistens inomgemenskapliga karaktär löper stor risk att bli ett "tvistefrö", det vill säga ge upphov till många tvister mellan parterna och följaktligen leda till en användning av rättsmedlen enbart för denna prejudicialfråga, oberoende av själva sakfrågan. En sådan ökning av antalet förfaranden är uppenbarligen inte alls tillfredsställande ur rättssäkerhetssynpunkt. Det är inte heller uteslutet att denna fråga skulle drivas av vissa svarande som en ren förhållningstaktik, vilket skulle stå i strid med stärkandet av kärandenas rättsliga skydd.

168. Förutom dessa överväganden är det, mera allmänt, viktigt att ha i minnet att den internationella privaträtten är en disciplin som är långt ifrån lätt att hantera. Brysselkonventionen uppfyller just ett behov av att

förenkla gällande regler i de olika konventionsstaterna om domstolars behörighet, liksom om erkännande och verkställighet. Denna förenkling bidrar, i medborgarnas intresse, till att främja rättssäkerheten. Den har även till syfte att underlätta den nationella domstolens uppgift vid handläggningen av förfarandena. Det är således bättre att inte införa moment i konventionens systematik som kan komplicera dess funktion avsevärt.

169. Oavsett av hur svår frågan om en tvists inomgemenskapliga karaktär är, anser jag dessutom att, om tillämpningen av artikel 2 i konventionen skulle villkoras av att en sådan karaktär fastställdes, skulle detta oundgängligen leda till en minskning av de fall där denna artikel är tillämplig.

170. Denna huvudregel förklaras dock, som domstolen har klargjort, av att den normalt underlättar svarandens försvar.⁸⁷ Den bidrar på så sätt till att skyddet för svarandens rättssäkerhet stärks. Det är just på grund av de garantier som svaranden beviljas i det ursprungliga förfarandet, beträffande rätten till försvar, som konventionen är mycket liberal vad gäller erkännande och verkstäl-

lighet av rättsliga avgöranden.⁸⁸ Huvudregeln för domstolars behörighet i artikel 2 är således en grundläggande regel på vars konstruktion konventionen i hög grad vilar.

171. Domstolen har, enligt fast rättspraxis, härav dragit slutsatsen att de behörighetsregler som utgör undantag från denna huvudregel inte kan ges en tolkning som går utöver de fall som *uttryckligen* avses i konventionen.⁸⁹ Man skulle dock komma fram till ett, i tillämpliga delar, jämförbart resultat för det fall artikel 2 i konventionen inte skulle vara tillämplig när det ifrågasatt rättsliga förhållandet inte har koppling till flera konventionsstater.

172. I ett sådant fall skulle nämligen en svarande, trots att han har sin hemvist i en konventionsstat, omfattas av de exorbitanta behörighetsregler som är i kraft i en annan konventionsstat, så att talan skulle kunna väckas mot honom vid domstolarna i denna stat enbart på grund av att han till exempel vistats tillfälligt i denna stat (vilket är fallet i engelsk rätt), att det i denna stat finns egendom som tillhör honom (vilket är fallet i tysk rätt) eller på grund av att käranden är medborgare i den staten (vilket är fallet i fransk rätt). En svarande med hemvist i en konventionsstat skulle således omfattas av

87 — Se, bland annat, domarna i de ovannämnda målen Handte, punkt 14, och Group Josi, punkt 35.

88 — Se, bland annat, dom av den 21 maj 1980 i mål 125/79, Denilauler (REG 1980, s. 1553; svensk specialutgåva, volym 5, s. 197), punkt 13.

89 — Se, bland annat, domarna i de ovannämnda målen Handte, punkt 14, och Group Josi, punkt 36.

samma ordning som den som, enligt artikel 4 i konventionen, uteslutande avser en svarande med hemvist i en icke fördragsslutande stat.

Dessa hinder skall därför undersökas härnäst.

173. Det skulle på så sätt göras undantag från huvudregeln i artikel 2 inte bara i sådana fall som inte *uttryckligen* avses i konventionen, utan även i sådana fall som underförstått men med nödvändighet är uteslutna enligt ovannämnda konvention med hänsyn till något av dess syften.

5. Påstådda hinder för att tillämpa artikel 2 i konventionen på ett rättsligt förhållande som enbart har koppling till en konventionsstat och till en tredje stat

174. Av detta följer att en begränsning av tillämpningen av artikel 2 till tvister inom gemenskapen skulle vara detsamma som att otillbörligen minska räckvidden av denna artikel, i strid med konventionens syfte att stärka det rättsliga skyddet för personer som är etablerade i gemenskapen, i synnerhet för svaranden.

177. De hinder som svarandena i målet vid den nationella domstolen och Förenade kungarikets regering har åberopat mot den aktuella uppfattningen har i huvudsak hämtats från gemenskapsrätten. Vissa överväganden som rör internationell rätt har också framförts i detta avseende. Jag kommer att behandla dem i korthet innan jag går in på dem som rör gemenskapsrätten.

175. Jag anser sammanfattningsvis dels att ordalydelsen i artikel 2 och konventionens allmänna systematik inte utgör hinder för att denna artikel tillämpas på en tvist som har koppling till enbart en konventionsstat och ett tredje land, dels att konventionens syften kräver att artikel 2 skall tillämpas.

a) Påstådda hinder enligt internationell rätt

178. Enligt svarandena i målet vid den nationella domstolen⁹⁰ skall inte Brysselkonventionen tillämpas globalt. Den är endast en överenskommelse mellan konventionsstaterna avseende deras inbördes relationer. Utöver det särskilda fallet med

176. Vissa parter har hävdad att det finns flera hinder för att godta denna uppfattning.

90 — Punkt 48 i beslutet om hänskjutande.

Brysselkonventionen är detta argument kopplat till en mer allmän problematik som rör fördragsrätt och internationell avtalsrätt. Förenade kungarikets regering har även låtit förstå att ett sådant synsätt är av intresse.⁹¹

179. Det är i det avseendet allmänt erkänt att en stat endast kan vara bunden av ett internationellt avtal om den har gett sitt samtycke till detta. Med andra ord skapar ett internationellt avtal, enligt principen om fördragets relativa verkan, varken skyldigheter eller rättigheter för en stat som inte har samtyckt till det.⁹²

180. Det är dock ostridigt att Brysselkonventionen inte medför några förpliktelser för de stater som inte har samtyckt till att vara bundna av den. Förpliktelserna i denna konvention, antingen det gäller fördelning av behörighet eller erkännande och verkställighet av domar, avser enbart konventionsstaterna och de domstolar som hör hemma i dessa.

181. I det avseendet strider varken Brysselkonventionens huvudsyfte eller den tolkning

av artikel 2 som jag förespråkar mot principen om fördragets relativa verkan.

182. Denna konvention kan förvisso, som vi har sett, ha viss verkan gentemot tredje stat, i synnerhet när det gäller fördelning av behörighet. Konventionens regler på detta område, till exempel den i artikel 2, kan därmed vara tillämpliga på tvister där vissa omständigheter har koppling till tredje stat.

183. Denna situation är dock inte helt ny. Det händer nämligen att stater som är parter i en internationell konvention ger varandra tillstånd att utöva viss behörighet gentemot medborgare i tredje stater under omständigheter där dessa dessförinnan hade exklusiv behörighet. Det är till exempel fallet med flera konventioner om skydd av den marina miljön.⁹³

184. Detta gäller även för internationell privaträtt, till exempel Romkonventionen av den 19 juni 1980 om tillämplig lag på avtalsförpliktelser.⁹⁴ I dess artikel 1.1 anges nämligen att de enhetliga bestämmelserna i denna konvention skall tillämpas (på avtals-

91 — Punkt 21 i det skriftliga yttrandet.

92 — Se N. Quoc Dinh, P. Daillier, och A. Pellet, *Droit international public*, 6:e helt omarbetade upplagan, 1999, LGD), sidan 239 och följande sidor.

93 — Se ovannämnda verk av N. Quoc Dinh m.fl., s. 249. Det hänvisas bland annat till Brysselkonventionen av den 29 november 1969 om ingripande på det fria havet vid olyckor som är ägnade att leda till förorening genom olja. Stater som är parter i denna konvention förbehåller sig rätten att intervensera på öppet hav utanför sina kuster även gentemot fartyg under tredje stats flagg.

94 — EGT L 266, 1980, s. 1.

förpliktelser) i de fall då ett val skall göras mellan lagarna i olika länder. Det räcker således att ett fall ger upphov till en konflikt mellan flera rättssystem för att de enhetliga bestämmelserna i ovannämnda konvention skall vara tillämpliga. Det saknar betydelse om detta fall har koppling till flera konventionsstater eller till en konventionsstat och en tredje stat.⁹⁵

behörighetsregler i Brysselkonventionen som den i artikel 2 kan tillämpas på tvister där vissa omständigheter har koppling till tredje stat. Detsamma gäller enligt min mening gemenskapsrätten.

b) Påstådda hinder enligt gemenskapsrätten

185. Den globala räckvidden av de enhetliga bestämmelserna i Romkonventionen är för övrigt särskilt markant eftersom de lagvalsregler som anges i konventionen, enligt dess artikel 2, kan leda till att lagen i en icke fördragsslutande stat tillämpas.⁹⁶ I det avseendet har denna konvention mycket mer långtgående verkan gentemot tredje stat än Brysselkonventionen, eftersom de lagvalsregler som anges i denna konvention, som vi har sett, enbart har till syfte att utse behöriga domstolar i konventionsstaterna, och inte i tredje stat.

187. Den första svaranden och Förenade kungarikets regering har gjort gällande att de grundläggande friheter som garanteras i EG-fördraget inte skall tillämpas på rent interna fall i en medlemsstat, det vill säga fall som inte är gränsöverskridande mellan flera medlemsstater. Härav följer analogt att den behörighetsregel som anges i artikel 2 i Brysselkonventionen och som upprepas likalydande i förordning nr 44/2001 inte kan tillämpas på tvisten i målet vid den nationella domstolen, eftersom denna inte har koppling till flera konventionsstater. En sådan behörighetsregel är nämligen endast ett komplement till det mål om fri rörlighet för domar mellan konventionsstaterna som eftersträvas med konventionen och senare, när det gäller medlemsstaterna, med förordningen, så att det följaktligen krävs att det föreligger en gränsöverskridande tvist som har koppling till flera konventionsstater för att artikel 2 i konventionen skall vara tillämplig.

186. Jag drar av detta slutsatsen att ingenting i internationell rätt hindrar att sådana

188. Jag övertygas inte av sådana argument.

95 — Se, i det sammanhanget, Guilianos och Lagardes gemensamma rapport om Romkonventionen, EGT C 282, 1980, s. 1. Se, särskilt, punkt 8 i inledningen och kommentaren till artikel 1.1 och artikel 2 i denna konvention.

96 — Se, i det sammanhanget, kommentaren till artikel 2 i Romkonventionen i ovannämnda rapport och J.-M. Jacquet, "Aperçu de la convention de Rome", L'européanisation du droit international privé, Académie de droit européen de Trèves. 1996, s. 21.

189. I domen av den 10 februari 1994 i målet *Mund & Fester*⁹⁷ fastslog domstolen visserligen att artikel 220 fjärde strecksatsen i fördraget, på vars grundval Brysselkonventionen antogs, ”syftar ... till att *underlätta den gemensamma marknadens funktion* genom att det införs behörighetsregler för därmed sammanhängande tvister och genom att de svårigheter som har samband med erkännande och verkställighet av domar inom de avtalsslutande staternas territorium i möjligaste mån undanröjs”. Domstolen drog härav slutsatsen att bestämmelserna i konventionen har anknytning till fördraget.⁹⁸

190. Man kan bara instämma med denna slutsats. Som generaladvokat Tesauro framhöll i sitt förslag till avgörande i det ovan nämnda målet *Mund & Fester* är nämligen ”[d]en fria rörligheten för domar ... av avgörande betydelse för att förhindra de svårigheter som kan uppkomma för den gemensamma marknadens funktion på grund av att det är omöjligt att enkelt få erkännande och verkställighet av de individuella rättigheter som följer av de många rättsliga relationer som uppstår där, till och med vid domstol”.⁹⁹

191. Man kan dock inte, som Förenade kungarikets regering har hävdat,¹⁰⁰ av detta dra slutsatsen att de enhetliga behörighets-

reglerna i konventionen enbart har till syfte att reglera (verkliga eller potentiella) positiva behörighetskonflikter mellan domstolarna i olika konventionsstater, enbart i syfte att undvika att domstolarna i en konventionsstat skall bli skyldiga att erkänna och förklara verkställbara domar som meddelats av domstol i en annan konventionsstat, för det fall domstolarna i den stat där domen görs gällande, med stöd av lagstiftningen i den staten, skulle anse sig vara lika behöriga att avgöra de tvister som har gett anledning till de ifrågasatt domarna.

192. Att begränsa de enhetliga behörighetsreglerna i konventionen till detta enda syfte skulle nämligen vara detsamma som att, vilket vi redan har sett, förneka konventionens allmänna systematik och dess syften, både vad gäller stärkandet av det rättsliga skyddet för personer som är etablerade i gemenskapen och efterlevnaden av rätts-säkerhetsprincipen.

193. Denna bedömning kan enligt min mening inte ifrågasättas på grund av att Brysselkonventionen har ersatts av förordning nr 44/2001, det vill säga av en gemenskapsrättsakt, som antagits i enlighet med och för tillämpning av vissa bestämmelser i EG-fördraget. Det finns flera omständigheter som talar för denna uppfattning.

194. Först och främst måste kontinuiteten mellan konventionen och förordningen

97 — Mål C-398/92 (REG 1994, s. I-467; svensk specialutgåva, volym 15, s. 37), punkt 11 (min kursivering).

98 — Se punkt 12. Se även, för ett motsvarande synsätt, domen i det ovan nämnda målet *Tessili*, punkt 9.

99 — Se punkt 8.

100 — Se punkt 24 i dess skriftliga yttrande.

säkerställas, i synnerhet vad gäller EG-domstolens tolkning av bestämmelserna i konventionen, vilket understryks i förordningens nittonde skäl. Om domstolen skulle tolka de enhetliga behörighetsregler som föreskrivs i förordningen så att de uteslutande har till syfte att reglera behörighetskonflikter mellan domstolar i olika konventionsstater, skulle denna tolkning avvika från domstolens omfattande rättspraxis rörande konventionen, i synnerhet när det gäller dess syften (stärkandet av det rättsliga skyddet för personer som är etablerade i gemenskapen och efterlevnaden av rättssäkerhetsprincipen). Det skulle således handla om en omsvängning i rättspraxis som uppenbarligen inte svarar mot gemenskapslagstiftarens önskan att säkerställa kontinuiteten i tolkningen av de båda rättsakterna. Utan att vilja förekomma domstolens eventuella rättspraxis om det territoriella eller personliga tillämpningsområdet för artikel 2 i förordningen, vill jag bara tala om att jag har svårt att tänka mig att domstolen skulle förorda en sådan omsvängning i rättspraxis.

195. Även om det är riktigt att artikel 65 EG, till vilken det hänvisas i artikel 61 c EG (som utgör den materiella rättsliga grunden för förordningen), inom det berörda området uttryckligen avser *åtgärder med gränsöverskridande följder*, som skall vidtas i den mån de behövs för att den inre marknaden skall fungera väl, är jag inte heller övertygad om att man härav skall dra slutsatsen att de fall som omfattas av behörighetsreglerna i ovan nämnda förordning, som i allt väsentligt är en upprepning av konventionens bestämmelser, måste ha koppling till flera medlemsstater.

196. Behörighetsreglerna i förordningen har nämligen, vilket framhålls i andra och åttonde skälet i denna, till syfte att — med tanke på de många olika nationella regler som finns på området och på de svårigheter som detta medför för att den inre marknaden skall fungera väl — ”gör[a] reglerna om behörighetskonflikter på privaträttens område mer enhetliga”, genom att fastställa ”gemensamma behörighetsregler” för medlemsstaterna. Denna uppgift att göra behörighetsreglerna mer enhetliga kan jämföras med det som föreskrivs i artikel 94 EG för antagande av direktiv, eftersom denna materiella rättsliga grund syftar till en ”tillnärmning av sådana lagar och andra författningar i medlemsstaterna som direkt inverkar på den gemensamma marknadens upprättande eller funktion”.

197. Domstolen fastslog dock nyligen i domen av den 20 maj 2003 i målet *Österreichischer Rundfunk m.fl.*¹⁰¹ att ”det inte utgör någon förutsättning för att använda artikel 100a i fördraget [det vill säga den formella rättsliga grund som för närvarande

101 — De förenade målen C-465/00, C-138/01 och C-139/01 (REG 2003, s. I-4989), punkt 41. Se även, för ett motsvarande synsätt, bland annat dom av den 18 februari 1987 i mål 98/86, Mathot (REG 1987, s. 809), punkt 11, av den 12 december 1990 i mål C-241/89, SARPP (REG 1990, s. I-4695), punkt 16, angående rådets direktiv 79/112/EEG av den 18 december 1978 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om märkning, presentation och reklam i fråga om livsmedel (EGT L 33, s. 1; svensk specialutgåva, område 15, volym 2, s. 130), dom av den 25 april 1996 i mål C-87/94, kommissionen mot Belgien (REG 1996, s. I-2043), punkterna 30–33, angående rådets direktiv 90/531/EEG av den 17 september 1990 om upphandlingsförfaranden för enheter som har verksamhet inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationssektorer (EGT L 297, s. 1). Se M. Fallon, ”Les conflits de lois et de juridictions dans un espace économique intégré — L'expérience de la Communauté européenne”, Recueil des cours, Académie de droit international, Martinus Nijhoff Publishers, 1996, s. 49, s. 182 och s. 183.

återfinns i artikel 95 EG) som rättslig grund att det föreligger något faktiskt samband med den fria rörligheten mellan medlemsstaterna *i varje situation* som avses med den rättsakt som har en sådan grund". Domstolen erinrade om att "det för att artikel 100a i fördraget skall kunna användas som rättslig grund [är] avgörande att den rättsakt som antas med denna grund faktiskt syftar till att förbättra möjligheterna att upprätta den inre marknaden och få den att fungera".¹⁰²

198. Domstolen drog härav slutsatsen att "tillämpligheten av direktiv 95/46 [¹⁰³] [inte beror] på huruvida det i de konkreta situationer som är i fråga i målen vid de nationella domstolarna finns ett tillräckligt samband med utövandet av de grundläggande friheter som garanteras i fördraget och, särskilt, i de ovannämnda målen med den fria rörligheten för arbetstagare".¹⁰⁴

199. Denna slutsats grundas på uppfattningen att "[m]otsatt tolkning skulle ... innebära en risk för att gränserna för det ovannämnda direktivets tillämpningsområde skulle bli synnerligen osäkra och vaga, vilket skulle motverka direktivets huvudsakliga syfte, vilket är tillnärmning av bestämmelser i medlemsstaternas lagar och andra författ-

ningar i syfte att undanröja de hinder för att den inre marknaden skall fungera som följer just av att det föreligger skillnader mellan de olika nationella lagstiftningarna".¹⁰⁵

200. Detta resonemang bekräftades i domen av den 6 november 2003 i målet Lindqvist¹⁰⁶ angående samma direktiv 95/46.

201. Man kan anse att det som gäller för detta direktiv när det gäller skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och det fria flödet av sådana uppgifter även gäller för förordning nr 44/2001, när det gäller domstols behörighet och fri rörlighet för domar, trots att dessa två sekundärrättsliga gemenskapsakter är av olika slag.

202. Att för tillämpning av behörighetsregeln i artikel 2 i ovannämnda förordning kräva att det i varje tvist skall finnas en verklig och tillräcklig anknytning till flera medlemsstater skulle nämligen (som jag redan har anfört i fråga om konventionens syften) innebära en risk för att gränserna för ovannämnda artikels tillämpningsområde skulle bli synnerligen osäkra och vaga. En sådan eventuell tolkning av det territoriella eller personliga tillämpningsområdet för artikel 2 skulle strida mot förordningens

102 — Se domen i det ovannämnda målet Österreichischer Rundfunk m.fl., punkt 41.

103 — Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (EGT L 281, s. 31).

104 — Se domen i det ovannämnda målet Österreichischer Rundfunk m.fl., punkt 42.

105 — Ibidem.

106 — Dom av den 6 november 2003 i mål C-101/01, Lindqvist (REG 2003, s. I-12971), punkterna 40 och 41.

syfte, vilket är att göra bestämmelserna om behörighetskonflikter mer enhetliga och för- enkla erkännandet och verkställigheten av rättsliga avgöranden för att undanröja de hinder för den inre marknadens funktion som härrör just från skillnaderna i de nationella lagstiftningarna på området.

203. I det avseendet kan man till och med anse att det som gäller för direktiv 95/46 i ännu högre grad gäller för förordning nr 44/2001, eftersom valet att ersätta konventionen med en förordning i stället för ett direktiv i stor utsträckning svarar mot strävan att göra de berörda bestämmelserna mer enhetliga, inte bara åstadkomma en tillnärmning av de nationella lagstiftningarna genom överföring av ett direktiv i nationell rätt med de svårigheter som kan följa för att uppnå en enhetlig tillämpning av gemenskapsrätten.

204. Förutom dessa överväganden om konsekvenserna för ett direktivs geografiska tillämpningsområde av att använda artikel 95 EG som rättslig grund, vill jag tillägga att tillämpningen av en förordning, liksom av ett direktiv,¹⁰⁷ inte nödvändigtvis förutsätter att de fall som omfattas av dem enbart har koppling till medlemsstaterna och inte också till en tredje stat.

205. Det är uppenbarligen fallet med förordningar som innehåller bestämmelser som reglerar just handeln mellan gemenskapen och tredje land. Detta gäller till exempel rådets förordning (EEG) nr 2913/92 av den 12 oktober 1992 om inrättandet av en tullkodex för gemenskapen (EGT L 302, s. 1; svensk specialutgåva, område 2, volym 16, s. 4) och rådets förordning (EEG) nr 259/93 av den 1 februari 1993 om övervakning och kontroll av avfallstransporter inom, till och från Europeiska gemenskapen (EGT L 30, s. 1; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 43).

206. Det gäller även till exempel rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen (EGT L 149, s. 2; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 57).

207. I denna förordning, som har till syfte att säkerställa fri rörlighet för arbetstagare från social trygghetssynpunkt, fastställs inte dess territoriella tillämpningsområde uttryckligen, trots att det allmänt beskrivs som "territoriellt i materiellt hänseende", i den mening att dess tillämpning avgörs av en "omständighet som har samband med en plats".¹⁰⁸

107 — För ett motsvarande synsätt, se, bland annat, dom av den 9 september 2001 i mål C-70/03, kommissionen mot Spanien (REG 2004, s. I-7999), punkt 30, angående rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).

108 — Se J. Aussant, R. Fornasier, J.-V. Louis, J.-C. Seché och S. Van Raepenbusch, Commentaire J. Mégret — Le droit de la EGE, vol. 3, Université de Bruxelles. 2 uppl., sidan 113 och följande sidor, samt ovannämnda verk av M. Fallon, sidan 43 och följande sidor (särskilt s. 45 och s. 46).

208. Man kan dock säga att även om det rumsliga området för den ovannämnda förordningen, det vill säga det område inom vilket denna *utmärkande anknytning* skall vara belägen, måste motsvara det som avses i fördragets bestämmelser om fri rörlighet för personer, vilket innebär att tillämpningen av dessa bestämmelser kräver *lokalisering* på "gemenskapens territorium", krävs det inte alls att den berörda yrkesverksamheten skall bedrivas på detta territorium för att de ovannämnda bestämmelserna (i synnerhet den bestämmelse som garanterar likabehandling) skall behålla sin verkan.¹⁰⁹

209. Det faktum att de sociala trygghetsförmåner som avses, *till och med uteslutande*, härrör från försäkringsperioder som fullgjorts utanför det territorium som omfattas av fördraget kan således inte i sig medföra att tillämpningen av förordning nr 1407/71 utesluts, eftersom det föreligger ett nära samband mellan rätten till sociala förmåner och den medlemsstat som skall stå för dessa.¹¹⁰

109 — *Ibidem*. Se, för ett motsvarande synsätt, dom av den 12 december 1974 i mål 36/74, Walrave och Koch (REG 1974, s. 1405; svensk specialutgåva, volym 2, s. 409), punkterna 26–28, och av den 12 juli 1984 i mål 237/83, Prodest (REG 1984, s. 3153), punkt 6, allmänt angående gemenskapsbestämmelserna om fri rörlighet för arbetstagare inom gemenskapen och, i synnerhet, rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen (EGT L 257, s. 2; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 33).

110 — Se, för ett motsvarande synsätt, bland annat, dom av den 23 oktober 1986 i mål 300/84, Van Roosmalen (REG 1986, s. 3097), punkterna 30 och 31, och av den 9 juli 1987 i de förenade målen 82/86 och 103/86, Laborero och Sabato (REG 1987, s. 3401), punkterna 25–28.

210. Denna rättspraxis avseende förordning nr 1408/71 skulle enligt min mening kunna överföras på förordning nr 44/2001. Det är nämligen viktigt att erinra om att den sistnämnda förordningen antogs på grundval av bestämmelserna i avdelning IV i fördraget om den politik som rör fri rörlighet för personer. Dessutom förutsätter tillämpningen av förordning nr 44/2001, liksom av förordning nr 1408/71, att det finns en viss territoriell anknytning till de medlemsstater som omfattas av den förordningen. Tillämpningen av artikel 2 i förordningen (vilken har samma lydelse som artikel 2 i konventionen) förutsätter att svaranden har sin hemvist i en medlemsstat. Av den rättspraxis som nyss har nämnts bör man kunna sluta sig till att det för tillämpning av artikel 2 i förordningen (eller i konventionen) ingalunda krävs att den berörda tvisten har koppling enbart till det territorium som omfattas av denna förordning (eller av konventionen), och inte heller till tredje stats territorium.

211. Det skall i samma avseende framhållas att det i åttonde skälet i förordning nr 44/2001 anges att "[d]e tvister som omfattas av denna förordning måste ha territoriell *anknytning* till de medlemsstater som är bundna av förordningen".¹¹¹ Således bör "[g]emensamma behörighetsregler ... därför i princip tillämpas när svaranden har sin hemvist i någon av dessa medlemsstater".

111 — Min kursivering.

212. Detta skäl bekräftar enligt min mening klart att det för tillämpning av artikel 2 i förordningen (vilken har samma lydelse som artikel 2 i konventionen) räcker att svaranden har sin hemvist i en medlemsstat som är bunden av ovannämnda förordning, så att den berörda tvisten har koppling till någon av medlemsstaterna i gemenskapen. Det saknar därför betydelse om tvisten i fråga inte har någon ytterligare koppling till en annan medlemsstat, eller om den har någon sådan anknytning till en tredje stat.

213. Jag drar härav slutsatsen att förordning nr 44/2001 inte innehåller något som föranleder en annan uppfattning än att tillämpningsområdet för artikel 2 i konventionen inte alls är begränsat till tvister som har koppling till flera konventionsstater.

214. Av det ovan anförda följer att de argument som vissa parter i detta förhandlingsavgörande har anfört mot denna uppfattning, oavsett om de har hämtats från den internationella rätten eller från gemenskapsrätten, skall anses sakna relevans.

215. Den första delen av den första tolkningsfrågan bör följaktligen besvaras så att artikel 2 i Brysselkonventionen skall tolkas så, att den kan tillämpas även när käranden och svaranden har sin hemvist i samma konventionsstat och när tvisten mellan dem, vilken anhängiggjorts vid en domstol i denna konventionsstat, har viss koppling till en

tredje stat, och inte till en annan konventionsstat, så att den enda frågan om fördelning av behörighet som kan bli aktuell i denna tvist avser förhållandena mellan domstolarna i en konventionsstat och i en tredje stat, och inte förhållandena mellan domstolar i olika konventionsstater.

216. Eftersom artikel 2 i Brysselkonventionen kan tillämpas i detta fall, är det viktigt att ta ställning till frågan huruvida denna konvention, i en sådan situation som den i tvisten vid den nationella domstolen, utgör hinder för att en domstol i en konventionsstat — vars behörighet har fastställts på grundval av ovannämnda artikel 2 — skönmässigt avstår från att utöva denna behörighet med motiveringen att en domstol i en icke fördragsslutande stat skulle vara mer lämpad att avgöra tvisten. Det skall med andra ord fastställas huruvida teorin om *forum non conveniens* är förenlig med konventionen i en sådan situation som den i tvisten vid den nationella domstolen.

B — *Huruvida teorin om forum non conveniens är förenlig med Brysselkonventionen*

217. För att begränsa föremålet för undersökningen till en situation som den i tvisten vid den nationella domstolen bör det erinras

om att den hänskjutande domstolen med den andra delen av sin första fråga önskar få klarhet i huruvida Brysselkonventionen utgör hinder för att en domstol i en konventionsstat — vars behörighet har fastställts på grundval av artikel 2 i denna konvention — skönsmässigt avstår från att utöva denna behörighet med motiveringen att en domstol i en icke fördragsslutande stat skulle vara mer lämpad att avgöra tvisten i sak, när den sistnämnda domstolen inte har utsetts genom avtal om domstols behörighet, när inget käromål tidigare har anhängiggjorts vid den som kan ge upphov till en litispendsituation eller mål som har samband med varandra och när tvistens koppling till denna icke fördragsslutande stat är av annat slag än de som avses i artikel 16 i Brysselkonventionen.

218. För att kunna besvara denna fråga kommer jag först och främst att redogöra för konventionsförfattarnas vilja, därefter kommer jag att i tur och ordning undersöka ordalydelsen i artikel 2 första stycket i konventionen, samt konventionens allmänna systematik och syften.

1. Konventionsförfattarnas vilja

219. När Brysselkonventionen utarbetades var Förenade kungariket och Irland ännu

inte medlemsstater i gemenskapen. De deltog därför inte i de förhandlingar som fördes mellan medlemsstaterna i enlighet med artikel 293 EG och som ledde till antagandet av ovannämnda konvention den 27 september 1968. Dessa två stater tillträdde gemenskapen först den 1 januari 1973, precis en månad innan konventionen trädde i kraft den 1 februari 1973.

220. Det är dock i huvudsak bara i dessa två medlemsstater som teorin om *forum non conveniens* har utvecklats.¹¹² Den är nämligen i stor utsträckning främmande för de medlemsstater som hör hemma i den rättsordning som kallas *civil law*, det vill säga de som förhandlade om Brysselkonventionen. Härav följer att denna konvention inte innehåller någon bestämmelse angående en sådan teori.

221. Det var först vid utarbetandet av konventionen om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands, Irlands och Konungariket Danmarks tillträde till Brysselkonventionen, vilken antogs den 9 oktober 1978, som frågan huruvida principen om *forum non conveniens* är förenlig med konventionen togs upp.¹¹³

112 — Det förefaller som om denna teori även är genomförd i Nederländerna, dock i mycket mindre utsträckning.

113 — Redan år 1972 hävdade Georges Droz kraftfullt att denna princip inte hörde hemma i Brysselkonventionen och fastslog att "det är bättre att kväva denna anledning till lagvrängning i sin linda", G. Droz, *Droits de la demande dans les relations privées internationales*, TCFDIR, 1993–1995, s. 97.

222. Peter Schlossers rapport med anledning av ovannämnda anslutningskonvention återspeglar omfattningen av de diskussioner som denna fråga gav upphov till.¹¹⁴

'doctrine of the *forum non conveniens*'. Det understryks i det avseendet att "[det] kan hända att käranden, bland de behöriga domstolarna, har valt en uppenbart 'olämplig' domstol, för att få sin sak prövad i just den stat där han vill ha verkställighet".

223. I punkt 78 i denna rapport anges nämligen att "enligt delegationerna från gemenskapens medlemsstater på kontinenten, erbjuds inte domstolarna i en medlemsstat i gemenskapen sådana möjligheter [bland annat möjligheten att vilandeförklara ett mål i enlighet med teorin om *forum non conveniens*] om de är behöriga enligt konventionen och talan har väckts vid dem".

226. I samma punkt i ovannämnda rapport tilläggs att "risken för negativa behörighetskonflikter [inte] kan uteslutas: domstolen på kontinenten skulle mycket väl också kunna anse sig obehörig, om inte annat så för att underkänna den brittiska domstolens beslut".

224. Det förklaras att man, i ett liknande resonemang, "har gjort gällande att konventionsstaterna inte bara har rätt att utöva sin jurisdiktion på de villkor som anges i avdelning 2, utan är skyldiga att göra det". I det sammanhanget har det hävdats att "käranden skall vara säker på att den domstol där talan väckts är behörig" eftersom "det inte får bli så att han förlorar tid och pengar för att slutligen få veta att den domstol han har vänt sig till anser sig vara mindre behörig än en annan".

227. Slutligen uppges det att "[f]ör övrigt förlorar de grundläggande orsaker som [hittills] har motiverat 'doctrine of the *forum conveniens*' [liksom den för *forum non conveniens*] en stor del av sin betydelse, eftersom konventionen blir tillämplig i Förenade kungariket och i Irland". I det sammanhanget klargörs det, fortfarande i punkt 78 i rapporten, att den nationella lagstiftning som är avsedd att genomföra konventionen i dessa båda stater sannolikt kommer att leda dels till en snävare syn på begreppet hemvist än den hittillsvarande, dels till att staternas exorbitanta nationella behörighetsregel, grundad enbart på att stämningsansökan delges svaranden under hans tillfälliga vistelse i de ifrågavarande staterna, i enlighet med artikel 3 andra stycket i konventionen, överges.

225. Dessutom hävdas det, fortfarande i punkt 78 i rapporten, att "[n]är domstolarna i flera stater är behöriga, har käranden avsiktligt getts förmånen att göra ett val, som inte får försvagas genom tillämpning av

114 — EGT C 59, 1979, s. 71, punkterna 77 och 78.

228. Det är, enligt samma punkt 78, på grund av dessa argument som "Irland och Förenade kungariket har avstått från en anpassning av konventionstexten i det avseendet".

229. Av det ovan anförda drar jag slutsatsen att de medlemsstater som förhandlade om Brysselkonventionen och ingick denna eller 1978 års anslutningskonvention, antingen inte alls hade för avsikt att godkänna mekanismen för *forum non conveniens* i det konventionssystem som infördes, eller med majoritet bestämt motsatte sig den.

230. Att medge motsatsen skulle således vara detsamma som att förneka viljan hos de stater som är parter i konventionen, i dess ändrade lydelse enligt 1978 års anslutningskonvention, då denna vilja ju inte har vederlagts senare vid antagandet av senare anslutningskonventioner eller av förordning nr 44/2001. Undersökningen av ordalydelsen i artikel 2 första stycket i konventionen, av konventionens allmänna systematik och av dess ändamålsenliga verkan med hänsyn till de eftersträlvade syftena, talar inte heller för att teorin om *forum non conveniens* kan godtas.

2. Ordalydelsen i artikel 2 första stycket i konventionen

231. Jag erinrar om att följande anges i artikel 2 första stycket i konventionen: "Om

inte annat föreskrivs i denna konvention, skall talan mot den som har hemvist i en konventionsstat väckas vid domstol i den staten, oberoende av i vilken stat han har medborgarskap."

232. Det är också viktigt att erinra om att gemenskapsbestämmelserna enligt fast rättspraxis skall tolkas och tillämpas på ett enhetligt sätt mot bakgrund av de olika versionerna på samtliga gemenskapens språk.¹¹⁵ Detsamma måste enligt min mening gälla tolkningen och tillämpningen av Brysselkonventionen, med hänsyn till att domstolen vid upprepade tillfällen gett uttryck för behovet av att säkerställa efterlevnaden av rättssäkerhetsprincipen samt jämlighet och enhetlighet i fråga om de rättigheter och skyldigheter som följer av konventionen både för konventionsstaterna och för berörda personer.¹¹⁶

233. Det är ostridigt att en undersökning av de olika språkversionerna av artikel 2 första stycket i konventionen visar att den behörig-

115 — Se, bland annat, dom av den 5 december 1967 i mål 19/67, Van der Vecht (REG 1967, s. 445), av den 6 oktober 1982 i mål 283/81, Cilfit m.fl. (REG 1982, s. 3415; svensk specialutgåva, volym 6, s. 513), punkt 18, av den 17 juli 1997 i mål C-219/95 P, Ferriere Nord mot kommissionen (REG 1997, s. I-4411), punkt 15, och av den 29 april 2004 i mål C-371/02, Björnekulla Fruktindustrier (REG 2004, s. I-5791), punkt 16.

116 — Se, bland annat, dom av den 14 juli 1977 i de förenade målen 9/77 och 10/77, Bavaria Fluggesellschaft och Germanair mot Bedarfsluftfahrt (REG 1977, s. 1517), punkt 4, av den 22 november 1978 i mål 33/78, Somafer (REG 1978, s. 2183; svensk specialutgåva, volym 4, s. 209), punkt 8, och av den 15 november 1983 i mål 288/82, Duijnsteet (REG 1983, s. 3663), punkt 13.

hetsregel som anges där är tvingande, inte frivillig, och att avsteg från en sådan regel endast kan göras i de fall som uttryckligen anges i konventionen. Det är emellertid också ostridigt att en sådan situation som den i tvisten vid den nationella domstolen inte omfattas av något av de fall som uttömmande uppräknas i konventionen, som jag kommer att undersöka närmare i samband med konventionens allmänna systematik.

från att utöva sin behörighet med stöd av teorin om *forum non conveniens* (som gäller i den ifrågavarande konventionsstaten) med motiveringen att en domstol i ett tredje land skulle vara mer lämpad eller ha bättre möjligheter att avgöra tvisten i sak.

236. Denna möjlighet är dock endast tänkbar för det fall svaranden har sin hemvist i en icke fördragsslutande stat (vilket inte är fallet med Andrew Owusu), eftersom artikel 4 i konventionen endast avser sådana fall.

234. Jag drar av detta slutsatsen att ordalydelsen i artikel 2 första stycket i konventionen utgör hinder för att en domstol i en konventionsstat vid vilken talan väckts på grundval av denna artikel, i en situation som den i tvisten vid den nationella domstolen, skönsmässigt avstår från att pröva målet i sak med motiveringen att en domstol i en icke fördragsslutande stat skulle vara mer lämpad att göra detta. Denna slutsats måste även dras vad gäller konventionens allmänna systematik.

237. När svaranden har sin hemvist i en konventionsstat och det således, på grundval av artikel 2 första stycket i konventionen, är fastställt att en domstol i en konventionsstat är behörig, utgör däremot konventionens allmänna systematik hinder för att den ifrågavarande domstolen, i ett fall som i tvisten vid den nationella domstolen, skönsmässigt avstår från att utöva sin behörighet med motiveringen att en domstol i en icke fördragsslutande stat skulle vara mer lämpad att avgöra tvisten i sak.

3. Konventionens allmänna systematik

235. När behörighet för en domstol i en konventionsstat som Förenade kungariket i enlighet med artikel 4 i konventionen har fastställts på grundval av de exorbitanta behörighetsregler som är i kraft i denna stat (för det fall svaranden har sin hemvist i ett tredje land), medger jag att konventionen a priori inte hindrar att denna domstol avstår

238. Även om vissa bestämmelser i konventionen syftar till att mildra den bindande verkan av behörighetsregeln i artikel 2, gäller detta nämligen endast under särskilda omständigheter, som inte föreligger i tvisten vid den nationella domstolen, vilket innebär att konventionens allmänna systematik utgör hinder för att en domstol i en konventionsstat avstår från att utöva denna bindande

behörighet under omständigheterna i förevarande fall, det vill säga under andra omständigheter än dem som uttryckligen och uttömmande föreskrivs i konventionen.

mellan flera konventionsstater, inte i förhållanden mellan en konventionsstat och en tredje stat, som i tvisten vid den nationella domstolen.

239. Det måste även framhållas att vissa av dessa bestämmelser i konventionen har helt andra bevekelsegrunder än de som är förknippade med teorin om *forum non conveniens*. Detta faktum stärker min uppfattning att konventionens allmänna systematik utgör hinder för att den ifrågavarande teorin tillämpas inom ramen för utövandet av en behörighet som har fastställts på grundval av artikel 2.

242. Det bör dessutom och framför allt understrykas att denna valmöjlighet endast erbjuds käranden i samband med att talan väcks. När talan väl har väckts vid en domstol i en konventionsstat med stöd av behörighetsregeln i artikel 2, har denna domstol inte rätt att, på grundval av de särskilda eller speciella behörighetsregler som föreskrivs i konventionen, avstå från att pröva talan, även om tvisten har en väsentlig koppling till domstolarna i en annan stat (oavsett om det är en konventionsstat) än den där svaranden har sin hemvist.

240. Detta kommer jag nu att utveckla vidare.

241. Jag vill först och främst påpeka att, även om de särskilda eller speciella behörighetsreglerna i konventionen (som anges i artiklarna 5 och 6 samt i avdelning II, avsnitten 3 och 4) medger avvikelser från den tvingande behörighetsregeln i artikel 2, bland annat med hänsyn till att det finns en direkt eller särskilt stark koppling mellan tvisten och domstolarna i en annan stat än den stat där den berörda svaranden har sin hemvist, gäller denna valmöjlighet i fråga om behörighet endast inom ramen för förhållanden

243. Även om en domstol i en konventionsstat, enligt artikel 17 första stycket och artiklarna 19, 21 och 22 i konventionen, är skyldig att förklara sig obehörig eller har möjlighet att avstå från att pröva tvisten, när talan har väckts vid denna domstol på grundval av den tvingande huvudregeln för domstols behörighet i artikel 2, är det dessutom ostridigt att tvisten vid den nationella domstolen inte omfattas av något av dessa fall, vilket innebär att behörighetsregeln i artikel 2 skall gälla. Det kommer vi att se närmare vid undersökningen av var och en av de ifrågavarande bestämmelserna.

244. Till att börja med anges det i artikel 17 första stycket i konventionen, angående särskilt avtal om domstols behörighet, att om minst en av parterna har sin hemvist i en konventionsstat, skall endast den domstol eller de domstolar i den staten som har utsetts av parterna (i enlighet med villkoren i denna artikel) anses vara behöriga. På så sätt är varje annan domstol vid vilken en part väcker talan, i synnerhet på grundval av artikel 2 i konventionen, i princip obehörig, om inte svaranden, i enlighet med artikel 18 i konventionen, går med på att infinna sig vid den domstol där talan väckts utan att bestrida denna domstols behörighet på grundval av klausulen om val av domstol. Bortsett från det fall som avses i artikel 18 skall en domstol vid vilken talan har väckts av en part i strid med ett avtal om domstols behörighet därför förklara sig obehörig att pröva talan.

245. Detsamma gäller när talan har väckts vid en domstol i en konventionsstat, i synnerhet i den konventionsstat där svaranden har sin hemvist, i strid med de exklusiva behörighetsreglerna i artikel 16 i konventionen, med hänsyn till att det finns särskilt starka samband mellan sakfrågan och en konventionsstat. Den bindande verkan av dessa behörighetsregler är särskilt betydelsefull eftersom det anges i artikel 19 i konventionen att om en talan som väcks vid en domstol gäller en tvist som huvudsakligen rör en fråga som en domstol i en annan konventionsstat är exklusivt behörig att pröva enligt artikel 16, skall domstolen självant förklara sig obehörig.

246. Endast dessa exklusiva behörighetsregler kan utgöra hinder för tillämpning av den tvingande huvudregeln för domstols behörighet i artikel 2 i konventionen. Jag erinrar dock om att dessa exklusiva behörighetsregler inte är tillämpliga i en situation som den i tvisten vid den nationella domstolen.

247. Detsamma gäller de mekanismer som anges i artiklarna 21 och 22 i konventionen för genomförande av behörighetsreglerna.

248. Jag erinrar om att det i artikel 21 i konventionen, vilken rör *littispendens*, föreskrivs att om talan väcks vid domstolar i olika konventionsstater rörande samma sak och målen gäller samma parter, skall varje domstol utom den vid vilken talan först väckts självant låta handläggningen av målet vila till dess att det har fastställts att den domstol vid vilken talan först väcktes är behörig och sedan, om så är fallet, avvisa talan till förmån för den sistnämnda domstolen.

249. Som jag redan har påpekat är situationen i tvisten vid den nationella domstolen emellertid inte ett exempel på ett sådant fall, eftersom det inte har väckts talan i något parallellt mål vid domstol i någon annan konventionsstat än den där den första svaranden har sin hemvist.

250. Domstolen erinrade dessutom nyligen, i punkt 47 i domen i det ovannämnda målet Gasser, om att denna processuella regel "uppenbarligen uteslutande bygger på den kronologiska ordning i vilken talan har anhängiggjorts". Domstolen lämnar således inte något som helst utrymme för skönmässig bedömning vad avser frågan huruvida någon av de domstolar där talan anhängiggjorts skulle ha bättre möjligheter att avgöra tvisten i sak. Av detta följer att den mekanism som föreskrivs i konventionen i fråga om *litispens*, tvärt emot vad som ibland har anförts, följer en helt annan logik än den som är hänförlig till teorin om *forum non conveniens*, eftersom den sistnämnda, som vi har sett, förutsätter att den domstol som har att pröva frågan huruvida en utländsk domstol skulle vara klart bättre lämpad att avgöra tvisten i sak gör en skönmässig bedömning.

251. I artikel 22 i konventionen föreskrivs det att om käromål som har samband med varandra är väckta vid domstolar i olika konventionsstater och målen prövas i första instans, får varje domstol utom den vid vilken talan först väckts antingen låta handläggningen av målet vila eller avvisa talan på begäran av en av parterna, om dess lag tillåter förening av mål som har samband med varandra och den domstol vid vilken talan först väckts är behörig att pröva båda käromålen.

252. Tvärt emot vad som anges i artikel 21 rörande *litispens* bygger artikel 22 inte enbart på den kronologiska ordning i vilken talan har väckts vid de ifrågavarande domstolarna. I den sistnämnda artikeln lämnas

ett visst handlingsutrymme åt den domstol där talan väckts senare eftersom den har möjlighet att välja att antingen låta handläggningen av målet vila eller att avvisa talan. Det kan tyckas att detta val är beroende av bland annat frågan huruvida den domstol där talan först väckts skulle ha bättre möjligheter att avgöra den tvist som den domstol där talan väckts senare har att pröva. Denna mekanism skulle i det avseendet (men endast i det avseendet) kunna liknas vid den som gäller för teorin om *forum non conveniens*.

253. Det är dock viktigt att understryka att den möjlighet som domstolen erbjuder i artikel 22, det vill säga att låta handläggningen av målet vila eller att avvisa det, endast gäller i det särskilda fall där parallella mål har inletts vid domstolar i olika konventionsstater, för att undvika motstridiga avgöranden som skulle kunna följa av detta och följaktligen i möjligaste mån utesluta att en dom som meddelats i en konventionsstat kanske inte erkänns i en annan konventionsstat.

254. Även om man antar att den skadeståndsprocess som har inletts av den engelska semesterfirare som hade drabbats av en likadan olycka som Andrew Owusu fortfarande är pågående och kan anses ha samband med förfarandet i tvisten vid den nationella domstolen, så har detta parallellmål inletts i Jamaica, det vill säga vid domstol i en tredje stat, vilket innebär att artikel 22 i princip inte kan tillämpas.

255. Dessutom uppvisar logiken bakom denna mekanism för samordning av rättsskipningen mellan domstolarna i olika konventionsstater, oberoende av dessa överväganden, stora skillnader med logiken bakom teorin om *forum non conveniens*, eftersom det för genomförande av den sistnämnda i princip inte krävs att det föreligger ett parallellmål i en annan konventionsstat. Det är nämligen viktigt att den domstol där talan väckts fastställer "tvistens normala forum", det vill säga "det [forum] som tvisten har de närmaste kontakterna med", enligt sådana kriterier av praktisk eller ekonomisk art som tillgången på vittnen, eller sådana kriterier som vilken lag som är tillämplig på det ifrågasvarande förfarandet, vilket domstolen klaggjorde i domen i målet *Spiliada*.¹¹⁷ Huruvida den domstol där tvisten väckts är lämpad eller inte beror således inte nödvändigtvis och uteslutande på om det föreligger ett parallellmål vid en domstol i en annan konventionsstat.

256. Av det ovan anförda följer att när behörigheten för en domstol i en konventionsstat har fastställts på grundval av artikel 2 i konventionen (såvitt den inte kolliderar med de exklusiva behörighetsreglerna i artiklarna 16 och 17), har denna domstol inte rätt att avstå från att utöva sin behörighet, utom i de särskilda fall som anges i artiklarna 21 och 22 i denna konvention, vilka inte föreligger i tvisten vid den nationella domstolen.

257. Denna undersökning av konventionens allmänna systematik stöder således uppfattningen att konventionen utgör hinder för att en domstol i en konventionsstat, vars behörighet har fastställts på grundval av artikel 2 i konventionen, i en situation som den i tvisten vid den nationella domstolen, skönmässigt avstår från att utöva sin behörighet med motiveringen att en domstol i en icke fördragsslutande stat skulle vara mer lämpad att avgöra tvisten i sak.

258. Denna uppfattning kan enligt min mening inte ifrågasättas med anledning av den omständigheten att en tvist, såsom i det aktuella fallet, vilken anhängiggjorts vid en domstol i en konventionsstat på grundval av artikel 2 i konventionen, inte bara rör en svarande med hemvist i den konventionsstat där denna domstol hör hemma, utan även flera svaranden med hemvist i en tredje stat.

259. Även om tillämpningen av artikel 4 i konventionen, för det fall flera svaranden har sin hemvist i en tredje stat, kan föranleda den domstol där talan väckts att fråga sig om detta hänskjutande är lämpligt med hänsyn till de kriterier som är hänförliga till teorin om *forum non conveniens*, är det nämligen icke desto mindre så att denna domstol enligt artikel 4 inte alls är skyldig att avstå från att utöva den behörighet som den har enligt artikel 2 när det gäller den svarande som har sin hemvist i den konventionsstat där denna domstol hör hemma. Det ankommer endast på den domstol där talan väckts att, med hänsyn till parternas situation och de olika intressen som föreligger, ta ställning

117 — Se punkt 27 i mitt förslag till avgörande.

till om den bör pröva hela tvisten eller enbart den del som är hänförlig till den svarande som har sin hemvist i den ifrågavarande konventionsstaten.

4. Konventionens syften och ändamålsenliga verkan

260. Om man antar att teorin om *forum non conveniens* utgör en processuell regel och endast omfattas av nationell rätt, får tillämpningen av en sådan regel inte inverka menligt på konventionens ändamålsenliga verkan. Det är vad domstolen nyligen erinrade om i domen i det ovannämnda målet Turner angående mekanismen för *anti-suit injunctions*.¹¹⁸

261. Jag anser att tillämpningen av denna eventuella processuella regel inverkar menligt på konventionens syften och följaktligen på dess ändamålsenliga verkan, så att dessa båda omständigheter utgör hinder för genomförandet av teorin om *forum non conveniens*.

262. Flera argument talar för detta.

263. För det första påverkar teorin om *forum non conveniens* allvarligt förutsebarheten hos konventionens regler, i synnerhet den i artikel 2, genom att den domstol där talan väckts ges möjlighet att — *helt efter eget skön* — avstå från att utöva den behörighet den har enligt en sådan regel i konventionen som den i artikel 2. Endast denna förutsebarhet hos behörighetsreglerna kan dock, som jag redan har påpekat, i enlighet med konventionens syften garantera efterlevnaden av rättssäkerhetsprincipen och säkerställa stärkandet av det rättsliga skyddet för personer som är etablerade i gemenskapen. Att på detta sätt påverka förutsebarheten hos de behörighetsregler som uppställs i konventionen, i synnerhet den i artikel 2 (som är en allmän behörighetsregel), är därför detsamma som att inverka menligt på konventionens ändamålsenliga verkan.

264. I det sammanhanget måste man vara medveten om att konventionen i hög grad har inspirerats av det rättssystem som kallas *civil law*, enligt vilket särskild vikt läggs vid att behörighetsreglerna skall vara förutsebara och inte kunna ändras. Denna dimension är i mindre grad närvarande i det system som kallas *common law*, eftersom gällande regler snarare tillämpas flexibelt och från fall till fall. I det avseendet omfattas teorin om *forum non conveniens* av *common law*-systemet, eftersom den ger den domstol där talan väckts möjlighet att skönmässigt bedöma om den bör utöva sin behörighet eller ej. Denna teori framstår därför som svår att förena med konventionens anda.

¹¹⁸ — Se punkt 29, i förlängningen av domen i det ovannämnda målet Hagen, punkt 20.

265. Utöver dessa allmänna överväganden bör de processuella konsekvenserna av ett genomförande av teorin om *forum non conveniens* undersökas närmare. Dessa konsekvenser är enligt min mening svårligen förenliga med konventionens syften, vilka rör både efterlevnad av rättssäkerhetsprincipen och stärkande av det rättsliga skyddet för personer som är etablerade i gemenskapen.

266. Denna teori i engelsk rätt tillämpas nämligen, som vi har sett, för närvarande genom en vilandeförklaring, det vill säga genom ett tillfälligt uppskov med handläggningen av målet, eventuellt på obestämd tid. Denna situation är i sig föga tillfredsställande från rättssäkerhetssynpunkt.

267. Jag anser dessutom att teorin om *forum non conveniens*, i stället för att stärka det rättsliga skyddet för personer som är etablerade i gemenskapen, snarare tenderar att försvaga det. Detta gäller särskilt för käranden.

268. Det ankommer nämligen på den käreande som inte vill att den processuella invändningen i fråga skall gälla att bevisa att han inte kommer att kunna få rättvisa vid den utländska domstolen i fråga. Även denna situation är föga tillfredsställande, särskilt som man kan befara att denna processuella invändning framställs av vissa svarande enbart i syfte att förhala de förfaranden som inletts mot dem.

269. När den domstol där talan väckts slutligen beslutat att godta invändningen om *forum non conveniens*, är det dessutom återigen den käreande som avser att återuppta förfarandet som skall lägga fram bevis för de omständigheter som krävs för detta. Det är således han som skall visa att den utländska domstolen när allt kommer omkring inte är behörig att pröva tvisten eller att han själv inte kan få eller har fått effektiv rättvisa vid denna domstol. Denna bevisbörda som åligger käreanden kan visa sig vara särskilt tung. I det avseendet kan genomförandet av teorin om *forum non conveniens* på ett betydande sätt påverka tillvaratagandet av hans intressen, på så sätt att det snarare försvagar än stärker käreandens rättsliga skydd, tvärt emot konventionens syfte.

270. Slutligen, för det fall käreanden inte lyckas lägga fram bevis för dessa omständigheter i syfte att motsätta sig en vilandeförklaring (eventuellt på obestämd tid) eller i syfte att återuppta det förfarande som redan är vilande, är den enda möjlighet som återstår om han avser att vidhålla sin talan att gå igenom alla de formaliteter som krävs för att väcka en ny talan vid den utländska domstolen. Det säger sig självt att dessa formaliteter kostar och kan avsevärt försena de processuella tidsfristerna för käreanden att slutligen få sin sak prövad. I det avseendet skulle för övrigt mekanismen för teorin om *forum non conveniens* kunna anses vara oförenlig med de krav som anges i artikel 6 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

271. Jag drar av detta slutsatsen att denna teori inverkar menligt på konventionens ändamålsenliga verkan genom att påverka de syften att skapa rättssäkerhet och stärka det rättsliga skyddet för personer som är etablerade i gemenskapen som eftersträvas med konventionen genom fastställandet av sådana tvingande behörighetsregler som den i artikel 2.

272. Denna slutsats måste enligt min mening även dras beträffande konventionens regler för att underlätta erkännandet och verkställigheten av domstolsbeslut mellan konventionsstaterna. Genom att avstå från att utöva sin behörighet enligt konventionens regler, i synnerhet den i artikel 2, med motiveringen att en domstol i en icke fördragsslutande stat skulle vara mer lämpad att avgöra den tvist som har anhängiggjorts, fråntar domstolen i en konventionsstat käranden möjligheten att utnyttja det förenklade förfarande för erkännande och verkställighet som föreskrivs i konventionen. Denna situation strider även mot konventionens syften med avseende på efterlevnaden av rättssäkerhetsprincipen och stärkandet av det rättsliga skyddet för personer som är etablerade i gemenskapen. Även i det avseendet har mekanismen för teorin om *forum non conveniens* en menlig inverkan på konventionens ändamålsenliga verkan.

273. Det bör dessutom framhållas att denna teori kan påverka den enhetliga tillämpningen av de regler som uppställs i kon-

ventionen och på så sätt kollidera med domstolens fasta rättspraxis.

274. Domstolen har nämligen, som vi har sett, vid upprepade tillfällen gett uttryck för behovet av att säkerställa jämlikhet och enhetlighet i fråga om de rättigheter och skyldigheter som följer av konventionen såväl för konventionsstaterna som för berörda personer.

275. Jag vill dock erinra om att teorin om *forum non conveniens* inte har utvecklats i någon större utsträckning i några andra konventionsstater än Förenade kungariket och Irland.

276. Ett godtagande av att denna teori genomförs i enbart de två konventionsstater som känner till den skulle innebära diskriminering mellan de medborgare som är etablerade i gemenskapen, beroende på om den konventionsstat i vilken svaranden har sin hemvist känner till den ifrågavarande teorin eller inte. En sådan diskriminering skulle helt säkert strida mot principen i rättspraxis om jämlikhet och enhetlighet vad gäller de rättigheter som följer av konventionen.

277. Av det ovan anförda följer att ordadelsen i artikel 2 första stycket i konven-

tionen, konventionens allmänna systematik och syften samt dess ändamålsenliga verkan utgör hinder för att en domstol i en konventionsstat — vars behörighet har fastställts på grundval av artikel 2 i denna konvention — skönsmässigt avstår från att utöva denna behörighet med motiveringen att en domstol i en icke fördragsslutande stat skulle vara mer lämpad att avgöra tvisten i sak, när denna sistnämnda domstol inte har utsetts genom avtal om domstols behörighet, när inget käromål tidigare har anhängiggjorts vid den som kan ge upphov till en litispendenssituation eller mål som har samband med varandra och när tvistens koppling till denna icke fördragsslutande stat är av annat slag än dem som avses i artikel 16 i Brysselkonventionen.

talans väckts i enlighet med artikel 2 i konventionen att avstå från att utöva sin behörighet med motiveringen att en domstol i en annan stat, enligt teorin om *forum non conveniens*, skulle ha bättre möjligheter att avgöra tvisten.¹¹⁹ Denna slutsats måste dras inte bara när den konkurrerande domstolen är belägen i en annan medlemsstat än den där svaranden har sin hemvist, utan även när den konkurrerande domstolen är belägen i en tredje stat.

278. Det skall tilläggas att denna uppfattning klart bekräftas av förordning nr 44/2001. I elfte skälet anges nämligen följande: "Behörighetsbestämmelserna måste uppfylla *kravet på förutsebarhet* och bygga på *den allmänna principen om svarandens hemvist*, och det *måste alltid kunna gå att bestämma vilken domstol som är behörig* utifrån denna princip, *utom i vissa bestämda fall* när tvistens art eller hänsynen till partsautonomin gör det berättigat att använda någon annan anknytning" (min kursivering).

280. Den andra delen av den första tolkningsfrågan skall följaktligen besvaras så att Brysselkonventionen utgör hinder för att en domstol i en konventionsstat — vars behörighet har fastställts på grundval av artikel 2 i denna konvention — skönsmässigt avstår från att utöva denna behörighet med motiveringen att en domstol i en icke fördragsslutande stat skulle vara mer lämpad att avgöra tvisten i sak, när denna sistnämnda domstol inte har utsetts genom ett avtal om domstols behörighet, när inget käromål tidigare har anhängiggjorts vid den som kan ge upphov till en litispendenssituation eller mål som har samband med varandra och när tvistens koppling till denna icke fördragsslutande stat är av annat slag än de som avses i artikel 16 i Brysselkonventionen.

279. Detta utesluter underförstått men nödvändigtvis möjligheten för den domstol där

119 — Se, för ett motsvarande synsätt, H. Gaudemet-Tallon (ovan fotnot 61), sidan 57 och följande sidor.

V — Förslag till avgörande

281. Med hänsyn till det ovan anförda föreslår jag att domstolen skall besvara tolkningsfrågorna från Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Förenade kungariket) på följande sätt:

- 1) Artikel 2 i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, i dess lydelse enligt konventionen av den 9 oktober 1978 om Konungariket Danmarks, Irlands och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands tillträde, enligt konventionen av den 25 oktober 1982 om Republiken Greklands tillträde, enligt konventionen av den 26 maj 1989 om Konungariket Spaniens och Republiken Portugals tillträde och enligt konventionen av den 29 november 1996 om Republiken Österrikes, Republiken Finlands och Konungariket Sveriges tillträde (nedan kallad Brysselkonventionen), skall tolkas så att den kan tillämpas även när käranden och svaranden har sin hemvist i samma konventionsstat och när tvisten mellan dem, vilken anhängiggjorts vid en domstol i denna konventionsstat, har viss koppling till en tredje stat, men inte till en annan konventionsstat, så att den enda frågan om fördelning av behörighet som kan bli aktuell i denna tvist avser förhållandena mellan domstolarna i en konventionsstat och i en tredje stat, och inte förhållandena mellan domstolar i olika konventionsstater.

- 2) Brysselkonventionen utgör hinder för att en domstol i en konventionsstat — vars behörighet har fastställts på grundval av artikel 2 i denna konvention — skönmässigt avstår från att utöva denna behörighet med motiveringen att en domstol i en icke fördragsslutande stat skulle vara mer lämpad att avgöra tvisten i sak, när denna sistnämnda domstol inte har utsetts genom avtal om domstols behörighet, när inget käromål tidigare har anhängiggjorts vid den som kan ge upphov till en litispendsituation eller mål som har samband med varandra och när tvistens koppling till denna icke fördragsslutande stat är av annat slag än de som avses i artikel 16 i Brysselkonventionen.